

Linda Prättälä

**IKÄIHMISTEN TIETÄMYS
LÄHISUHDEVÄKIVALLASTA**
ja heidän huomioimisensa avun tarvitsijoina

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi
Tekijä/Tekijät	Linda Prättälä
Työn nimi	Ikäihmisten tietämys lähisuhdeväkivallasta ja heidän huomioimisensa avun tarvitsijoina
Toimeksiantaja	Mikkelin Settlementti ry
Vuosi	2021
Sivut	45 sivua, liitteitä 10 sivua
Työn ohjaaja(t)	Seija Nissinen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ikäihmisten tietämystä ja ajatuksia lähisuhdeväkivallasta sekä sitä, kuinka ikäihmiset huomioidaan lähisuhdeväkivaltapalveluiden tarvitsijoina. Työ tehtiin yhteistyössä Mikkelin Settlementti ry:n kanssa. Tavoitteena oli tuottaa tietoa työntekijöille ja palveluntuottajille siitä, millaista lähisuhdeväkivaltaa ikäihmiset mahdollisesti kokevat ja ovatko ikäihmiset tietoisia keinoista hakea apua. Tavoitteena oli myös tehdä lähisuhdeväkivalta ilmiötä tutuksi ikäihmisille.

Tutkimusongelmana oli ”ikäihmisten vähäinen huomioiminen lähisuhdeväkivaltapalveluiden tarvitsijoina” eli ajatus ja oletus siitä, että ikäihmisten huomioiminen on vähäistä lähisuhdeväkivaltaa tarkasteltaessa. Työssä etsittiin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1. Kuinka tuttu asia lähisuhdeväkivalta on ikäihmisille? 2. Saavatko ikäihmiset apua ja tukea? 3. Millaista lähisuhdeväkivaltaa ikäihmiset kokevat? Opinnäytetyö oli pääasiassa kvantitatiivinen tutkimus ja aineisto kerättiin käyttäen strukturoitua kyselylomaketta. Lomakkeen tulosten analysointi tapahtui pääasiassa Webropol-ohjelmaa käyttäen ja tulosten esittämisessä käytettiin suoraa jakaumaa sekä ristiintaulukointia.

Enemmistölle vastaajista lähisuhdeväkivalta, sen muodot ja ilmeneminen, olivat tuttu asia. Tulosten perusteella ikäihmisiltä ei systemaattisesti kartoiteta mahdollisia väkivaltakokemuksia, vaikka kyselyllä löytyi ikäihmisiä, jotka olivat joutuneet lähisuhdeväkivallan uhriksi. Eniten oli koettu henkistä väkivaltaa. Lisäksi oli koettu mm. taloudellista väkivaltaa, sekä hoidon ja avun laiminlyöntiä. Tulosten perusteella suurin osa tietäisi, mistä hakea apua, mutta lähisuhdeväkivaltakokemuksiin ei ollut haettu apua, tai haettua apua ei ollut koettu hyödyllisenä. Avun hakemista esti muun muassa häpeä.

Tutkimustulosten perusteella ei voida suoraan sanoa, että ikäihmisiä huomioitaisiin vähemmän lähisuhdeväkivaltaa tarkasteltaessa, vaikka heidän kokemuksiin ei systemaattisesti kartoiteta. Työllä onnistuttiin kuitenkin tuottaa tietoa ja saamaan näkemystä ikäihmisten huomioimisen tarpeesta, sekä tarpeesta yhä nostaa lähisuhdeväkivaltaa esille myös ikäihmisten keskuudessa. Tulevaisuudessa voisi toteuttaa samantapaisia strukturoituja kyselyitä, useammallakin paikkakunnalla, jotta saataisiin määrällistä tietoa ja ymmärrettäisiin tarkemmin ilmiön suuruusluokkaa.

Asiasanat: lähisuhdeväkivalta, ikäihminen, palvelut

Degree	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Linda Prättälä
Thesis title	The elderly's knowledge about domestic violence and their recognition as those needing help
Commissioned by	Mikkelin Setlementti ry
Time	March 2021
Pages	45 pages, 10 pages of appendices
Supervisor	Seija Nissinen

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to study elderly people's knowledge and thoughts about violence in close relationships. The objective was to produce data for employees and service providers about what kind of violence the elderly experiences in close relationships and how aware they are of ways to get help. The objective was also to make the phenomenon of violence in close relationships more familiar to the elderly.

The thesis sought answers to the following questions: 1. How familiar are seniors with violence in close relationships? 2. Do seniors receive help and support? 3. What kind of violence do seniors experience in close relationships? The research material was collected through structured printed questionnaire, and the results were analyzed with Webropol program. Direct distribution and cross-tabulation were used to present the results.

Violence in close relationships, its forms and how it manifests, were familiar to most of the respondents. Based on the results, possible experiences of violence against the elderly were not systematically surveyed even though the survey found seniors who had experienced violence in close relationships. Mental violence had occurred the most. Also, economic violence and neglect had occurred. Based on the results, most elderly people would know where to get help but no help had been sought or the sought help was not considered useful. Shame, among the other things, prevented some from seeking help.

Based on the research results, it is not possible to say directly that the elderly would be taken into account less when talking about violence in close relationships, even though their experiences of violence are not systematically surveyed. However, the thesis succeeded in producing information and gaining insight into the need to take elder people into account and also to highlight violence in close relationships. Similarly structured surveys could be conducted in the future, in several different localities, to obtain quantitative information and a more accurate understanding of the magnitude of the phenomenon.

Keywords: violence in close relationships, elderly person, services

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	IKÄÄNTYMINEN.....	7
3	LÄHISUHDEVÄKIVALTA.....	8
3.1	Lähisuhdeväkivallan seuraukset.....	10
3.2	Ikääntyneen riskitekijät joutua lähisuhdeväkivallan uhriksi	11
4	LÄHISUHDEVÄKIVALLAN PALVELUT JA TUEN MUODOT	12
4.1	Erilaisia palveluja	14
4.2	Muut tuen ja avun muodot	16
5	AIKAISEMPI TUTKIMUSTIETO.....	17
6	TAVOITE JA TARKOITUS.....	20
6.1	Tutkimusongelma	20
6.2	Työelämäkumppani	21
7	TYÖN TOTEUS	21
7.1	Tutkimusmenetelmä	22
7.2	Aineiston kerääminen	23
7.3	Analyysi	24
8	TULOKSET.....	25
8.1	Ikäihmisten ajatukset ja tietämys lähisuhdeväkivallasta	25
8.2	Ikäihmiset lähisuhdeväkivallan kokijoina.....	27
8.3	Ikäihmisten avun saaminen	29
9	POHDINTA.....	31
9.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	35
9.2	Jatkotutkimusideat	37
	LÄHTEET.....	39

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Kyselylomakkeen saatekirje

Liite 4. Kyselylomakkeen infolaatikot

1 JOHDANTO

Lähisuhdeväkivalta on edelleen vakava ongelma Suomessa, kuten muuallakin maailmassa. Vuonna 2014 tehdyn Euroopan unionin perusoikeusviraston tekemän tutkimuksen mukaan 30 % suomalaisista naisista, iältään 18–74-vuotiaita, on joutunut fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi nykyisen tai entisen kumppaninsa taholta (STM 2017, 11). Nainen, joka menehtyy nykyisen tai entisen kumppaninsa surmaamana, oli vuonna 2016 tilastojen mukaan toiseksi yleisin henkirikoksen uhri (Lidman 2017, 21).

Opinnäytetyön aiheenani oli tutkia ikäihmisten ajatuksia ja tietämystä lähisuhdeväkivallasta. Aihe nousi esille omasta kiinnostuksesta lähisuhdeväkivalta-ilmioitä kohtaan ja ajatuksesta, että erityisesti ikäihmisten ajatukset kyseisestä aiheesta tarvitsevat lisää tarkastelua. Löytämieni aineistojen perusteella, joita käytän tässäkin opinnäytetyössä lähteinä (mm. Tiilikallio & Säles 2018; Lidman 2017), ikäihmisillä on riski jäädä vähälle huomiolle lähisuhdeväkivallasta puhuttaessa, joten senkin perusteella opinnäytetyöni antaisi oikeutettua huomiota ikäihmisille. Suvanto ry:n puheenjohtajana vuosina 2009–2016 toiminut yllisosaalineuvos Aulikki Kananoja kirjoitti siitä, että varsinkin ikäihmiset, jotka joutuvat väkivallan uhriksi, eivät useinkaan tuo kohtaamiaan haasteita esille ja jäävät vähälle huomiolle myös palvelujärjestelmässä (Tiilikallio & Säles 2018, 4).

Ikääntyneiden jääminen vähälle huomiolle tutkimuksissa ja käytännön väkivaltatyössä huomioitiin jo Amnesty Suomen vuoden 2017 kuntaselvityksessä. Selvityksessä korostettiin myös sitä, että väkivallan tilastointi on erityisen tärkeää. Tilastointi eli määrällinen tieto auttaa hahmottamaan ennaltaehkäisevän työn merkitystä, ja kohdentamaan palveluita heille, jotka niitä eniten tarvitsevat. Lisäksi luvut voivat vaikuttaa budjettiratkaisuihin. (Lidman 2017, 17, 100.) WHO:n vuoden 2005 (Krug. ym., 146) raportissa nostettiin jo esille se, että maailmanlaajuisesti vanhuksien määrän lisääntyminen on lisännyt huolta vanhuksiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta. Ennusteen mukaan 60-vuotiaiden, tai sitä vanhempien, määrä on yli kaksinkertaistunut vuoteen 2025 mennessä.

2 IKÄÄNTYMINEN

Lain mukaan iäkkäällä henkilöllä tarkoitetaan ”henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta”. Ikääntyneellä väestöllä tarkoitetaan ”vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaa väestöä”. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 28.12.2012/980.) Yhden jaottelun mukaan yli 65-vuotiaat määritellään ikääntyviksi, jos puhutaan ikääntyvien pari- tai lähisuh-teissa tapahtuvasta väkivallasta (Tiilikallio & Säles 2018, 12). Ikääntyminen tuo omia erityispiirteitään lähisuhdeväkivallan ilmenemiseen ja kaltoinkohteluun. Ikääntynyt ihminen on esimerkiksi eri tavalla riippuvainen läheisen avusta ja hoivasta. (Luoma & Manderbacka s.a., 5.)

Ikääntymisen yhteydessä voidaan puhua myös kolmannesta ja neljännessä iästä. Kolmannesta iästä puhutaan silloin, kun ihminen siirtyy eläkkeelle ja ihminen on vielä toimintakykyinen. Neljäs ikä ajoittuu elämän loppupuolelle ja silloin toimintakyky on jo jossain määrin heikentynyt. Kolmas ikä ajoittuu karkeasti ikävuosien 65–90 välille mutta mitään tarkkaa rajausta ei voida tehdä, koska ikääntyminen on yksilöllistä. Ihmisen toimintakyky vaikuttaa myös osaltaan siihen, puhutaanko hänen kohdallaan kolmannesta vai neljännessä iästä. (Kivelä 2012, 13.)

Toimintakyvyn heikkenemisen lisäksi ikääntyessä mm. muistisairaudet, demen-tiat ja fyysiset sairaudet yleistyvät. Tästä johtuen ikääntyneellä voi olla puutteita hänen kyvyssään huolehtia itsestään ja omaisuudestaan, ja hän tarvitsee apua. Apua tarvitaan niin läheisiltä kuin muilta avuntarjoajilta. Ikääntyneellä tulee olla turvallinen olo suhteessa hänen auttajiinsa. Lainsäädäntö velvoittaa siihen, etteivät iäkkäät jäisi vaille tarvitsemaansa hoitoa, ja heillä olisi mahdollisuus säilyttää ihmisarvonsa ja itsemääräämisoikeutensa. (Kivelä 2012, 15, 126.) Ikääntyneen hyvinvointi muodostuu toimijuuden kokemuksesta ja sujuvasta arjesta. Tuella, jota ikääntynyt saa lähiyhteisöltään ja palvelujärjestelmältä, on iso merkitys. Turvallisuuden tunnetta vahvistaa tieto tuen ja turvan olemassaolosta ja siitä, että apua on saatavilla. (Räsänen 2019, 19.)

Itsestään ja kunnostaan huolehtimiseen tulisi kiinnittää ikääntyessä tarkempaa huomiota, kuin nuorena, koska esimerkiksi liikuntakyky heikkenee vanhetessa nopeasti. On tärkeää, että ikääntynyt pitäisi huolta hyvästä ravinnosta, liikunnasta ja sosiaalisista suhteista. Tärkeää olisi myös kognitiivisten eli älyllisten kykyjen ylläpitäminen. Näitä voisi harjoittaa esimerkiksi uusien tietojen ja taitojen opiskelulla. (Kivelä 2012, 18–19.) Ikääntymiseen liittyy siis, sekä negatiivisia, että positiivisia piirteitä. Ikääntyminen tuo usein mukanaan sairauksia ja toimintakyvyn heikkenemistä, mutta myös erilaisia voimavaroja, taitoja ja kokemusten kartuttamaa viisautta. (Fried ym. 2013, 3.)

Ikääntyessä ihminen joutuu kohtaamaan muutoksia ja menetyksiä, minkä vuoksi myös mielen hyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeää. Kerääntynyt elämäkokemus auttaa esimerkiksi tunteiden tasapainottamisessa. Mielen hyvinvointia tukee elämäkokemuksesta syntyneet elämäntaidot sekä myönteinen asenne. Myönteinen muistelu ja anteeksianto auttavat ajattelemaan elämää merkityksellisenä. Elämästä on pyrittävä nauttimaan ja löytämään iloa uusista asioista. Menneen tarkastelu auttaa myös ymmärtämään itseään. (Suomen Mielenterveys ry s.a.a)

lökkään elämänlaatuun vaikuttaa positiivisesti se, että vanheneminen ajatellaan luonnollisena elämäkulun vaiheena. Subjektiiiviseen kokemukseen elämänlaadusta vaikuttaa ihmisen oma kokemus hyvästä elämästä. Tätä kokemusta vahvistavat tyytyväisyys omaan elämään, mielen hyvinvointi, omien yksilöllisten tarpeiden tyydyttyminen, kuva omasta itsestä, sekä onnellisuuden tunteet. (Räsänen 2019, 18, 20.) Vanheneminen on lisäksi mahdollisuus ”henkiseen laajenemiseen” eli ihmisenä kasvamiseen. Kun fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset voimavarat heikkenevät, henkisten voimavarojen tärkeys kasvaa. (Pynnönen 2019, 43.) Täytyy myös muistaa, että hyvä elämänlaatu ja oikeus hyvään elämään eivät ole iästä kiinni, vaan jokaisella on halu, kyky ja oikeus nauttia elämästä (Räsänen 2019, 18).

3 LÄHISUHDEVÄKIVALTA

Laissa lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan niitä tapahtumia, ”joissa henkilö on väkivaltainen nykyistä tai entistä kumppaniaan, lastaan tai puolisonsa lasta,

vanhempaansa, muuta lähisukulaistaan tai muuta läheistään kohtaan. Väki-
vallalla tarkoitetaan tekoa, joka aiheuttaa tai voi aiheuttaa teon kohteelle ruu-
miillista, seksuaalista, henkistä tai taloudellista haittaa tai kärsimystä, mukaan
lukien tällaisilla teoilla uhkaaminen, pakottaminen tai mielivaltainen vapauden-
riisto.” (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelujen
tuottajille 1354/2014.) Lähisuhdeväkivallan kohteeksi voi joutua kuka tahansa.
Siihen ei vaikuta uhrin sukupuoli, ikä, koulutus, varallisuus tai esimerkiksi
asuinpaikka. Väkivalta saattaa alkaa hienovaraisesti mutta usein se muuttuu
vakavammaksi ajan kuluessa. Väkivallan uhrille väkivallasta tulee arkipäiväi-
nen asia ja väkivallan luonteeseen kuuluu tietyt vaiheet. Näitä vaiheita, kun
välillä menee paremmin ja välillä huonommin, kutsutaan väkivallan kierteksi.
(Ensi- ja turvakotienliitto s.a.) Väkivaltaa käyttävä osapuoli pyrkii väkivallan
avulla hallitsemaan ja kontrolloimaan toista (Naisten linja s.a.a). Kuvassa 1
näkyvät mitä lähisuhdeväkivallan muodot voivat muun muassa olla:

Kuva 1. Lähisuhdeväkivallan eri muotoja (THL 2018, 22)

Nykyään väkivallasta puhuttaessa, puhutaan myös digitaalisesta väkivallasta (engl. digital abuse), joka ilmenee esimerkiksi parisuhteessa teknologian väärinkäyttönä (Hakkarainen 2019, 11, 21). Digitaalisella väkivallalla saadaan aikaan tunne, ettei uhri ole turvassa missään. Digitaalisen väkivallan välineinä käytetään esimerkiksi älypuhelimia, tietokoneita, sosiaalisen median kanavia ja paikannuslaitteita. Digitaalinen väkivalta näyttäytyy muun muassa niin, että kokijan täytyy olla jatkuvasti tavoitettavissa, hänen sosiaalisen mediasa käyt-

täytymistä valvotaan ja rajoitetaan, hänen puhelintaan tutkitaan luvatta, hänestä levitellään tietoja, sekä häntä tai hänen tietojaan vakoillaan vakoilu- ja paikannusohjelmien avulla. Digitaalinen väkivalta liittyy vahvasti myös eron jälkeiseen vainoon. (Hakkarainen 2019, 16.) Vainoamisella tarkoitetaan sellaista yhteydenottamista, seuraamista, tarkkailua tai uhkaamista, joka on toistuvaa ja ei toivottua, ja mikä aiheuttaa pelkoa ja ahdistusta. Vainoaminen voi kärjistyä myös fyysisiin väkivallan tekoihin. (Ensi- ja turvakotienliitto s.a.)

Ikäihmisten kohdalla lähisuhdeväkivaltaa tarkasteltaessa *kaltoinkohtelu* korostuu. Kaltoinkohtelulla ikäihmisten kohdalla tarkoitetaan yli 65-vuotiaisiin kohdistuvaa, luottamuksellisessa suhteessa tapahtuvaa, fyysistä tai psyykkistä väkivaltaa, seksuaalista tai taloudellista hyväksikäyttöä, tai hoidon ja avun laiminlyömistä. Kaltoinkohtelua on myös oikeuksien rajoittaminen, loukkaaminen ja ihmisarvoa alentava kohtelu. Kaltoinkohtelu voi ilmetä tekona tai tekemättä jättämisenä. Ikäihmisten kohdalla kaltoinkohtelua voi tapahtua myös hoitosuhteessa tai rakenteellisesti. (Luoma ym. 2018.)

Hoitosuhteessa voi tapahtua hoitamatta jättämistä tai hoitovastuusta kieltäytymistä. Hoitamatta jättämistä voi tapahtua myös tahattomasti, joka voi johtua esimerkiksi hoidosta vastaavan henkilön osaamattomuudesta, tiedonpuutteesta tai uupumuksesta. Kaltoinkohtelu ja lähisuhdeväkivalta ovat myös ihmisoikeusloukkaus. Ihmisoikeuksiin kuuluvat mm. itsemääräämisoikeus, oikeus turvalliseen elinympäristöön ja mahdollisuus olla vapaa kaikenlaisesta syrjinnästä. Lisäksi oikeuksiin kuuluu oikeus tulla kohdelluksi arvokkaasti, kunnioitavasti ja inhimillisesti. Ihmisoikeudet vastaavat perustuslaillisia oikeuksia ja Suomen perustuslain tehtävä on taata Suomen kansalaisille oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. (Tiilikallio & Säiles 2018, 12–13.)

3.1 Lähisuhdeväkivallan seuraukset

Lähisuhdeväkivalta vaikuttaa monella tapaa uhrin elämään. Se aiheuttaa vakavia henkisiä ja fyysisiä seurauksia. Seurauksena voi olla fyysinen tai psyykinen vamma, kehityshäiriö, perustarpeiden tyydyttymättä jääminen tai kuolema. Usein lähisuhdeväkivalta vaikuttaa myös sosiaalisiin suhteisiin. Lisäksi

erityisesti lapsille jo väkivallalle altistuminen on yhtä haavoittavaa, vaikka lapset eivät olisi varsinaisesti väkivallan kohteena. (Nollalinja s.a.a.)

Lähisuhteissa tapahtunut väkivalta horjuttaa perusturvallisuuden tunnetta ja heikentää luottamusta ihmisiin. Erityisesti lapsuudessa tapahtunut väkivalta aiheuttaa pitkäkestoisia seurauksia mutta ylipäättään väkivallan uhriksi joutuminen aiheuttaa uhrille trauman. Väkivallasta syntynyt trauma lisää riskiä itsetuhoisuuteen, itsekriittisyyteen ja masennukseen. (Matikka 2019.) Väkivallan uhriksi joutuminen on traumatisoiva tapahtuma. Traumalla tarkoitetaan henkistä tai ruumiillista vauriota, tai haavaa. Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa niin sanotun 2-tyyppin trauman. Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD) aiheuttaa moninaisia oireita, jotka näkyvät mm. tunteiden säätelyssä, muutoksina minäkäsityksessä, somatisointina eli ruumiillisena oireiluna, sekä huomio- ja keskittymiskyvyn muutoksina. (Traumaterapiakeskus s.a.)

Henkistä väkivaltaa esiintyy kaikissa lähisuhdeväkivallan muodoissa. Henkinen väkivalta murentaa väkivallan uhrin itseluottamuksen, ja voi muuttaa ihmisen käsitystä itsestään ja ympäröivästä maailmasta. Lisäksi uhrin kyky tulkita omia tunteitaan haavoittuu. Henkisestä väkivallasta johtuva ylivilittynisyys ja traumaattinen stressi johtavat siihen, että uhrilla on jatkuvasti uhan ja pelon tuntemuksia. Pelko voi aiheuttaa fyysisiäkin reaktioita, kuten tiheytyneitä sydämenlyönnejä, pahoinvointia tai paniikkihäiriötä. Traumaattisen stressin ja ahdistuneisuuden lisäksi henkinen väkivalta vaikuttaa uhrin mielenterveyteen, työkykyyn ja yleiseen jaksamiseen. Väkivallasta irrottautumisen jälkeen uhrille voi tulla takaumia, jotka voivat herättää stressireaktion. Kun luottamus toisiin ihmisiin on heikentynyt, myös avun hakeminen vaikeutuu. (Naisten linja s.a.b.)

3.2 Ikääntyneen riskitekijät joutua lähisuhdeväkivallan uhriksi

Ikääntyneen riskiä joutua lähisuhdeväkivallan uhriksi, ja sitä kautta kaltoinkohdelluksi, kasvattavat mm. sukupuoli, ikä ja sairauden tuottaman avun ja tuen tarpeen lisääntyminen. Avun ja tuen tarpeen lisääntyminen kasvattaa keskinäistä riippuvuussuhdetta. Lisäksi erityisesti väkivallan tekijän mielenterveys- ja päihdeongelmat lisäävät heidän läheistensä riskiä joutua kaltoinkohdelluksi. Vanhusten lähisuhdeväkivaltaa ja kaltoinkohtelua esiin nostaneen JUURI-

hankkeen asiakaskokemusten perusteella lähisuhdeväkivaltaa ja kaltoinkohtelua esiintyy esimerkiksi tilanteissa, joissa ikääntynyt hoitaa päihdeongelmaista aikuista lastaan, tai ikääntyneen muistisairas puoliso voi käyttäytyä aggressiivisesti. Lisäksi riskiä voi kasvattaa kotona tarjottavat palvelut. Tämä voi johtua esimerkiksi henkilöstön vaihtuvuudesta tai palveluiden omavalvonnan toteutumattomuudesta. (Tiilikallio & Säles 2018, 15, 17.)

Riskitekijöitä ovat myös mm. heikot sosiaaliset verkostot, sosiaalinen eristäytyminen ja tilanne, jossa vanhus jakaa asumuksensa jonkun (hoivaajansa) kanssa. Ikääntyneen vähentynyt mahdollisuus saada sosiaalista tukea aiheuttaa riskiä henkisellet ja fyysiselle kaltoinkohtelulle. Lisäksi juuri väkivallan tekijän mielenterveys- tai päihdeongelmat (erityisesti masennus tai alkoholiongelma), ja hänen vihamielisyytensä aiheuttavat ikääntyneelle riskiä joutua kaltoinkohteluksi. Ikääntyneen heikko terveydellinen tila ei ole suoranainen riskitekijä mutta he, joilla on terveysongelmia, joutuvat kolmesta neljään kertaa todennäköisemmin laiminlyödyiksi. Ennustavana tekijänä kaltoinkohtelun kohteeksi joutumiselle nähdään myös aikaisemmin elämässä (lapsuus, nuoruus, keski-ikä) tapahtunut väärinkohtelu (abuse). (NICE 2015, 5, 7–9.)

Hoitajan ja hoivattavan keskinäisessä suhteessa suhteen laatu voi ennakoida riskiä kaltoinkohtelulle. Hoivattavan, esimerkiksi dementiaa sairastavan, omat väkivaltaiset teot, tai muutoin aggressiivinen käytös, saattavat aiheuttaa vastavuoroisen väkivaltareaktion hoivaajassa. Tämä saattaa johtua mm. hoivaajan uupumuksesta. Lisäksi ikääntymisen mukana tuomat sairaudet voimistavat väkivallan vaikutusta ikääntyneen terveyteen. Iän tuomat fyysiset ja tiedolliset vajavaisuudet vaikeuttavat väkivaltaisesta suhteesta lähtemistä, tai oikeiden päätösten tekemistä. Usein lähtemisen esteenä, erityisesti ikääntyneillä naisilla, voi olla esimerkiksi sukuvelvoitteet. Tilanne voi olla myös se, että ikääntyneen ainoa seuranlähde on tämä väkivallan tekijä. (Krug ym. 2005, 152, 156.)

4 LÄHISUHDEVÄKIVALLAN PALVELUT JA TUEN MUODOT

Sosiaalihuoltolaissa (30.12.2014/1301) määritellään, että ”sosiaalipalveluja on järjestettävä lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen”. Kuntien hyvinvointistrategiasta,

turvallisuussuunnittelusta ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimintasuunnitelmista tulisi löytyä lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö. Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintamallin tulisi sisältää mm. matalan kynnyksen, sekä akuutin tarpeen palveluita, terapiaa väkivallan uhreille, ongelmia ehkäisevää toimintaa, sekä palvelupolun näkyväksi tekemistä. Kaikkea tätä varten tulisi kunnassa olla vielä ehkäisytyön yhteistyöryhmä, sekä koordinaattori, jonka tehtävänä olisi huolehtia työn toimivuudesta. (THL 2014.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta vastaava Istanbulin sopimus edellyttää väkivallasta toipumiseen yleisiä tukipalveluita, erityistukipalveluita, turvakotipalveluita, auttavia puhelimia, seksuaaliväkivallan uhrien tukemista, sekä erikseen lapsitodistajien suojelua ja tukea (Nipuli 2020, 16, 62). Ymmärrys ikääntyneistä erityisryhmänä on tärkeää väkivaltatyössä (Tiilikallio & Säles 2018, 73). Laissa (28.12.2012/980) määritellään, että kunnalla on velvollisuus huolehtia iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamisesta, sekä iäkkään henkilön palveluntarpeiden selvittämisestä ja niihin vastaamisesta.

Tärkeää olisi palveluketjujen toimivuus, moniammatillisuus ja väkivaltatyön toimintatavat. Jokaisen olisi tärkeää tietää, tai vähintään helposti saada selville, millaisia palveluja on tarjolla ja kuinka niiden äärelle pääsee. Lisäksi on välttämätöntä tarkastella eri lähisuhdeväkivallan muotoja, jotta palveluita osataan kohdentaa ja tehostaa. (Lidman 2017, 60, 103.) Vanhussosiaalityö, Vanhustyön keskusliitto ja esimerkiksi Omaishoitajaliitto auttavat erityisesti ikäihmisille liittyvissä palveluissa. Suomi.fi -portaalissa löytyy tietoa julkishallinnon palveluista ikääntyville ja heidän läheisilleen. (Rikosuhripäivystys s.a.a.) Tietoisuus ikääntyneiden kokemuksista ja kulttuurista tuovat väkivaltatyöhön uusia merkityksiä. On tärkeää ymmärtää ikääntyneiden terveydentilan muutoksia ja niissä tukemisessa, jotta kohtaaminen ja palveluohjaus helpottuu. (Tiilikallio & Säles 2018, 73.) Kenen tahansa on myös mahdollista tehdä huoli-ilmoitus sosiaaliviranomaisille ikääntyneestä, jonka epäilee kohdanneen kaltoinkohtelua (Rikosuhripäivystys s.a.a.)

4.1 Erilaisia palveluja

Lähisuhdeväkivallan uhreja voidaan tukea monen eri palveluntarjoajan toimesta. Turvakodit on tarkoitettu lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille henkilöille ja perheille. Turvakotipalveluiden järjestämisestä vastaa Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos ja ne ovat asiakkaille maksuttomia. Turvakotiin voi hakeutua ympäri Suomen. Turvakotien tarkoituksena on tarjota turvattua asumista ympärivuorokautisesti sekä kriisiapua psykososiaalisen tuen, neuvonnan ja ohjauksen muodossa. (THL 2020a.) Valtakunnallinen Rikosuhripäivystys eli RIKU tarjoaa apua matalalla kynnyksellä erityisesti liittyen rikosprosessiin, kuten esimerkiksi rikosilmoituksen tekemiseen ja lähestymiskiellon hakemiseen. Lähisuhdeväkivallan uhrien on useimmiten mahdollista saada myös maksuton oikeudenkäyntiavustaja, jonka tehtävänä on puolustaa uhrin oikeuksia oikeudenkäynnissä. RIKU tarjoaa lisäksi tukihenkilötoimintaa. (Rikosuhripäivystys s.a.b.)

Naisten linja antaa tukea ja neuvontaa lähisuhdeväkivaltaan maksuttoman puhelinneuvonnan ja vertaisryhmätoiminnan muodossa. Ryhmätoimintaa on tarjolla myös verkossa. Naisten linja on tarkoitettu kaikenikäisille naisiksi itsensä määritteleville, jotka ovat joutuneen lähisuhdeväkivallan uhriksi, tai joilla on huolta asiaan liittyen. (Naisten linja s.a.c.) Valtakunnallinen Nollalinja tarjoaa myös apua puhelimitse. Soittaminen on maksutonta. Soittaa voi jokainen, joka on kokenut lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa – sukupuolesta riippumatta. Lisäksi Nollalinja auttaa ammattilaisia ja viranomaisia heidän asiakastyössään, sekä uhrien läheisiä. Nollalinjalle voi soittaa ympäri vuorokauden. (Nollalinja s.a.b.)

Erityisesti miehille suunnattua tukea tarjoaa Miessakit ry. Yhdistyksen missiona on vahvistaa ja parantaa miesten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhdistyksen toimintaa ohjaavina arvoina ovat mieserityisyys, vertaisuus, ammatillisuus ja hyvinvoinnin edistäminen. (Miessakit ry s.a.a.) Yhdistyksen yksi toimintamuodoista on Väkivaltaa Kokeneet Miehet. Toiminnan kautta saa keskusteluapua mies, joka on joutunut väkivallan uhriksi joko kotona tai kadulla. Keskusteluapua voi saada mm. puhelimitse, verkossa, yksilötapaamisessa tai vertaisryhmätapaamisissa. Apu on maksutonta. (Miessakit ry s.a.b.)

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry on valtakunnallinen kansalais- ja asiantuntijajärjestö, jonka tarkoituksena on ehkäistä ikääntyneisiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua ja hyväksikäyttöä. Lisäksi heidän tarkoituksenaan on tietoisuuden lisääminen. Ikääntynyt saa apua Suvanto linjalta ja pääkaupunkiseudulla on mahdollisuus osallistua myös vertaistukiryhmätoimintaan. (Suvanto ry s.a.a.)

Ensi- ja turvakotienliiton jäsenyhdistykset tarjoavat lähisuhdeväkivallan uhreille myös avopalveluita. Avopalveluista saa tukea tilanteen selvittämiseen ja kriisistä selviytymiseen. Palveluiden piiriin voi hakeutua esimerkiksi turvakodissa olon jälkeen, tai muutenkin silloin, kun on kokenut lähisuhdeväkivaltaa, mutta ei tarvitse turvakotia. Avopalveluissa tarjottava tuki voi olla mm. puhelintuontaa, yksilöllistä keskusteluapua, vertaisryhmätoimintaa tai tuettua asumista. Avopalvelut on tarkoitettu myös väkivallan tekijöille tai niille, jotka pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa. Avopalveluiden pariin voivat hakeutua myös lapset, jotka ovat altistuneet väkivallalle. Pääsääntöisesti avopalvelut ovat maksuttomia ja yhdistysten avoväkivaltatyön yksiköitä on tarjolla ympäri Suomen. Yksi näistä yksiköistä on esimerkiksi Etelä-Savossa toimiva Viola ry. (Nettiturvakoti s.a.)

Kriisivastaanottoja on ympäri Suomen, jotka ovat osa Suomen Mielenterveys ry:n toimintaa. Vastaanotolle pääsee keskustelemaan maksuttomasti tai vaihtoehtoisesti voi keskustella puhelimesta kriisityöntekijän kanssa. Apua voi hakea yksin tai esimerkiksi puolison kanssa. Vastaanotoille pääsemiseen ei tarvitse lähetettä vaan ajan saa soittamalla suoraan kriisikeskukseen. Kriisikeskukseen voi ottaa yhteyttä silloin kun tarvitsee apua ja tukea vaikeissa tilanteissa. (Suomen Mielenterveys ry s.a.b)

Raiskauskriisikeskus Tukinainen tarjoaa tukea ja apua seksuaaliväkivallan uhreille. Kriisityöntekijän vastaanotolla on mahdollisuus keskustella matalalla kynnyksellä ja sen jälkeen tilanteen mukaan voidaan sopia kriisiterapeuttisesta kriisijaksosta, joka on tavoitteellisempaa. Tukinainen järjestää myös maksuttomia kriisiryhmiä Helsingissä, Jyväskylässä ja Rovaniemellä. Näissä kolmessa toimipisteessä on mahdollisuus myös seksuaaliväkivallan maksuttomiin tapaamisiin, jos tarvitsee apua seksuaaliväkivallan jälkeen. (Raiskauskriisikeskus Tukinainen s.a.)

4.2 Muut tuen ja avun muodot

Yhtenä tuen muotona voidaan mainita MARAK eli moniammatillinen riskinarviointikokous. MARAK on työväline, jolla arvioidaan lähisuhdeväkivallan uusiutumisiriskiä. Kokous koostuu moniammatillisesta tiimistä, jotka kokoontuvat yhdessä käymään uhrin tilannetta läpi ja uhri pääsee kerralla usean eri tarvitsemansa palvelun piiriin. MARAK kokoontuu useilla paikkakunnilla ja tavoitteena on, että työväline otettaisiin käyttöön kaikilla paikkakunnilla. (THL 2014.)

Lisäksi esimerkiksi lähestymiskiellon ja turvakiellon voidaan ajatella tukevan lähisuhdeväkivallan uhria. Lähestymiskielto tarkoittaa sitä, että henkilöä, joka uhkaa toisen henkeä, terveyttä, vapautta, rauhaa tai muulla tavalla häiriköi, voidaan kieltää ottamasta yhteyttä, tai lähestymästä uhria. Lähestymiskiellolla on tarkoitus turvata kieltoa hakeneen arki. Tyypillisesti lähestymiskielloa haetaan tilanteissa, joissa entinen puoliso tai asuinkumppani uhkailee, tai häiriköi, sekä tilanteissa, joissa aikuinen lapsi kiristää rahaa iäkkäältä vanhemmaltaan tai pahoinpitelee tätä. Lähestymiskielloa haetaan käräjäoikeudelta, mutta joissain tapauksissa poliisi voi määrätä väliaikaisen, heti voimaan astuvan, lähestymiskiellon. (Koivukangas 2018, 37.)

Turvallisuutensa puolesta pelkäävä voi salata myös yhteystietonsa. Väestörekisteri-järjestelmässä voi tehdä kevyemmän *tietojen luovuttamiskiellon* tai hakea Digi- ja väestövirastosta *turvakielloa*. Turvakiello tarkoittaa sitä, ettei kotikunta- tai osoitetietoja saisi luovuttaa muille kuin viranomaisille ja heillekin hyvästä syystä. Turvakiello voi olla ensimmäisellä kerralla enintään voimassa viisi vuotta ja sen jälkeen kaksi vuotta kerrallaan. (Rikosuhripäivystys s.a.c.)

Ylipäätään avun tarjoamisen mahdollistamiseksi on tärkeää tunnistaa lähisuhdeväkivallan uhrin ja pystyä puuttumaan tilanteeseen (THL 2014). Lähisuhdeväkivallan uhrin tarvitsevat psykososiaalista tukea. Lisäksi uhrille on hyvä antaa kirjallista tietoa avun hakemisesta, koska varsinkin akuutin kriisin jälkeen ei uhri välttämättä pysty heti ottamaan vastaan kaikkea tarjottua apua. Uhrin tulee kuitenkin itse saada määritellä avuntarpeensa laatu. Kynnys avun hakemiselle on usein korkea, joten esimerkiksi rohkaisevan palautteen antaminen väkivallasta puhumisesta voi auttaa. (Koivukangas 2018, 47.) Asiallinen ja

kunnioittava keskustelu usein tukee ja auttaa jaksamaan väkivallan uhria (Su-vanto ry. s.a.b).

5 AIKAISEMPI TUTKIMUSTIETO

Etsin aikaisempaa tutkimustietoa, sekä ylipäätään lähteitä, pääasiassa Googlen hakukonetta käyttäen. Suomenkielisinä hakusanoina käytin ”ikäihmi-set ja lähisuhdeväkivalta” sekä ”kaltoinkohtelu ja lähisuhdeväkivalta”. Englan-niksi materiaalia hain hakusanoilla ”elder abuse” ja ”domestic violence”. Li-säksi hain materiaalia lisäämällä hakusanojen perään sanat ”tilasto” ja ”sur-vey”. Materiaalia löytyi sitä enemmän, mitä useamman Googlen välilehden eteenpäin selasi.

Yksi laajimmista kansainvälisistä tutkimuksista on vuonna 2014 julkaistu Eu-roopan unionin perusoikeusviraston (FRA) tutkimus, jossa tutkittiin naisiin koh-distuvaa väkivaltaa. Tutkimuksessa käsiteltiin muutakin naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kuin sellaista väkivaltaa, jonka tekijä on uhrin lähisuhteesta. Tällai-sia väkivallan ilmenemisen muotoja oli mm. vainoaminen, seksuaalinen ahdis-telu ja kaltoinkohtelu teknologiaa hyödyntäen. Lähisuhdeväkivallan osalta tut-kimuksessa käytiin läpi fyysinen, seksuaalinen ja henkinen väkivalta. Tutki-mukseen vastasi 42 000 naista 28:sta eri Euroopan unionin maasta. Suo-mesta kyselyyn vastasi 4,464 naista. Iältään naiset olivat 18–74-vuotiaita. (FRA 2014, 3, 169.)

Tutkimuksessa oli mm. kysytty naisten tietoisuutta väkivallan yleisyydestä, sekä tukipalvelujen tunnettavuudesta. Kaikista kyselyyn vastanneista 78 % eli kahdeksan kymmenestä naisesta ajatteli, että naisiin kohdistuva väkivalta on hyvin tai melko yleistä. Suomalaisista vastaajista 55 % ajatteli väkivallan ole-van melko yleistä ja 9 % mielestä väkivalta oli todella yleistä. Keskimäärin 39 % kaikista vastaajista kertoi tietävänsä ystävistään tai perheestään jonkun nai-sen, joka oli joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi. Suomalaisista vastaajista 29 % tiesi ystävä- tai perhepiiristä jonkun lähisuhdeväkivallan uhrin. (FRA 2014, 151, 153, 156.)

Kyselylomakkeessa oli listattu eri avun tarjoajia, jotka tarjoavat palveluja väki-vallan uhreille. Keskimäärin 19 % kaikista vastaajista eli yksi viidestä naisesta

ei ollut tietoinen näistä palveluista. (FRA 2014, 151, 156.) Suomesta oli listattu kolme organisaatiota; Ensi- ja turvakotien liitto, Naisten linja ja Raiskauskriisikeskus Tukinainen. Suomalaisista vastaajista 6 % ei tiennyt yhtäkään näistä, 31 % tiesi yhden ja 36 % tiesi kaksi. Kaikki kolme organisaatiota tiesi 27 % suomalaisista vastaajista. Kysyttäessä tietoisuudesta erilaisista kampanjoista väkivaltaa vastaan, suomalaisista vastaajista 66 % ei ollut tietoinen tällaisista. Väkivallan vastaisia kampanjoita oli nähnyt 29 % suomalaisista vastaajista. (mts. 162–163, 192.)

Ihmisoikeusjärjestö Amnesty International Suomen osasto toteutti vuonna 2016 kuntaselvityksen (Lidman 2017) naisiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta. Vastauksia kysyttiin kuntien johtavilta sosiaalityöntekijöiltä ja kunnan- tai kaupunginvaltuuston puheenjohtajilta. Vastauksia saatiin 88 eri kunnasta, kuntayhtymästä tai yhteistyöalueelta. Lisäksi selvitystä varten haastateltiin kuntopoliitikkoja ja väkivaltatyön tekijöitä. Kyselyssä käsiteltiin mm. väkivallan uhreille kohdennettuja palveluita ja moniammatillisuutta. Sosiaalialan vastaajista puolet eli 50 % oli sitä mieltä, että väkivallan moninaisuus on otettu huomioon kunnan palveluissa. Sen sijaan vain 8,5 prosenttia muisti, että kunnassa olisi kampanjoitu naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan viimeisen viiden vuoden aikana. (mts. 61, 124.) Kyselyssä itsessään ei nostettu ikääntyviä naisia esille mutta ryhmä nousi esille useiden vastaajien toimesta. Vastaajien näkemys oli se, että vanhusväestön kokema lähisuhdeväkivalta tarvitsisi enemmän tarkastelua. (mts. 100–101.)

Vuonna 2010 viidessä Euroopan maassa tehty AVOW-tutkimus (Prevalence Study of Abuse and Violence against Older Women) käsitteli 60–97-vuotiaiden yksityisissä talouksissa asuvien naisten joutumista väkivallan ja kaltoinkohtelun kohteeksi. Tutkimuksessa tarkasteltiin lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa ja kaltoinkohtelua. Kaikista vastaajista noin 28 % oli joutunut edes jonkinlaisen väkivallan tai kaltoinkohtelun kohteeksi. Suomalaisista vastaajista luku oli noin 25 %. (Luoma ym. 2011, 7.)

Yleisintä oli henkinen hyväksikäyttö, sen jälkeen taloudellinen hyväksikäyttö. Useimmissa hyväksikäytön tapauksissa tekijä oli naisen kumppani. Laiminlyönnin tapauksissa tekijä oli naisen aikuinen lapsi tai lapsen puoliso. Riskitekijöitä oli mm. heikentynyt fyysinen terveys, heikko mielenterveys, ongelmat

taloudenhoidossa, vähäinen sosiaalisuus ja aktiivisuus, sekä asuminen yhdessä kumppanin tai aikuisen lapsen kanssa. Suurin osa naisista ei ollut koskaan kertonut kenellekään joutuneensa väkivallan uhriksi. Suurin syy tähän oli se, että kokemuksia pidettiin mitättöminä ja uskottiin, ettei kukaan voisi auttaa. (Luoma ym. 2011, 7, 8.)

Vuonna 2015 tehty kanadalaistutkimus käsitteli yli 55-vuotiaisiin kohdistuvaa huonoa kohtelua. Tarkastelussa oli viimeisen vuoden aikana ilmennyt laiminlyönti, psykologinen hyväksikäyttö, fyysinen pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö sekä taloudellinen hyväksikäyttö. kääntyneistä 8,2 % oli kohdannut väärinkohtelua viimeisen vuoden aikana. Prosenttiosuus edustaa 766,27 ikääntyvää kanadalaista. Pelkästään laiminlyöntiä oli kohdannut 1,2 prosenttia. Huomioiden kaikki väärinkohtelun muodot, 31 % prosentissa tapauksista väärintekijä oli nykyinen tai entinen puoliso, ja 25 % tapauksista tekijä oli ikääntyneen aikuinen lapsi tai aikuisen lapsen puoliso. Ikääntyneen riskiä joutua väärinkohtelun kohteeksi lisää asumisjärjestelyt, sosiaalinen eristäytyminen ja vähäiset sosiaaliset verkostot. (NICE 2015, 2–4, 7.)

Vuosina 2013–2017 meneillään ollut *Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry:n* luotsaama JUURI-hanke nosti esiin vanhusten kokeman kaltoinkohtelun ja lähisuhdeväkivallan. Hankkeen tarkoituksena oli kerätä tietoa ja käytännön kokemusta vanhus- sekä väkivaltatyöstä. Tavoitteena oli mahdollistaa ikääntyville kaltoinkohtelun ja lähisuhdeväkivallan uhreille paras mahdollinen apu ja tuki tuottamalla uusia toimintatapoja ammattilaisille, sekä vanhus- ja väkivaltatyön organisaatioille. (Suvanto ry s.a.c.)

Juuri-hanke toteutettiin yhteistyössä monien eri palveluntarjoajien kanssa; mm. Oulun Ensi- ja turvakoti ry, Oulun Seudun Mäntykoti ry sekä Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto (Suvanto ry s.a.c). Täällä on lupa puhua väkivallasta - käsikirja (Tiilikallio & Säles 2018) muodostui Juuri-hankkeen aikaansaannoksena ja se sisältää tietoa ikääntyneiden kokemasta lähisuhdeväkivallasta ja kaltoinkohtelusta. Käsikirjan tarkoituksena on myös antaa työkaluja ammattilaisille väkivaltaan puuttumiseen, sekä mahdollistaa oman osaamisen kehittämisen.

6 TAVOITE JA TARKOITUS

Tarkoituksena opinnäytetyössä oli kartoittaa ikäihmisten ajatuksia ja tietämystä lähisuhdeväkivallasta ja siihen linkittyvistä palveluista. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa työntekijöille ja palveluntuottajille mm. siitä, millaista lähisuhdeväkivaltaa ikäihmiset mahdollisesti kokevat ja ovatko ikäihmiset ovat tietoisia keinoista hakea apua lähisuhdeväkivaltaan. Tavoitteena oli myös tuoda lähisuhdeväkivalta ilmiötä tutuksi ikäihmisille, jotta he osaisivat ja uskaltaisivat ottaa puheeksi mahdollisesti kokemaansa lähisuhdeväkivaltaa. Halusin lähestyä aihetta juuri ikäihmisten omista näkemyksistä katsottuna, koska silloin saadaan tietoa asiakaslähtöisesti.

6.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelma ohjaa tutkimusprosessia, joten sen vuoksi tutkimusongelma on määriteltävä ja rajattava selkeästi (Kananen 2015, 45). Kerättävä tieto on tutkimusongelman ratkaisemista varten, joten on mietittävä, mitä tietoa ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan (Kananen 2011, 21). Opinnäytetyössäni tutkimusongelmana oli: *ikäihmisten vähäinen huomioiminen lähisuhdeväkivaltapalveluiden tarvitsijoina*. Tutkimuskysymysten taustalla oli ajatus ja oletus siitä, että ikäihmisten huomioiminen on vähäistä lähisuhdeväkivaltakeskustelussa. Määrällinen tieto antaa tietoa siitä, onko esimerkiksi tarpeen lisätä ikäihmisten huomioimista ja missä määrin se on tarpeellista. Opinnäytetyössäni lähdettiin etsimään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

1. Kuinka tuttu asia lähisuhdeväkivalta on ikäihmisille?
2. Saavatko ikäihmiset apua ja tukea?
3. Millaista lähisuhdeväkivaltaa ikäihmiset kokevat?

Näillä tutkimuskysymyksillä ja määrällisellä tutkimusmenetelmällä saatiin tietoa siitä, missä määrin ja millä tavoin lähisuhdeväkivaltaa ilmenee ikäihmisten keskuudessa ja olisiko esimerkiksi tarvetta lisätä palveluiden kohdentamista ikäihmisille.

6.2 Työelämäkumppani

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Mikkelin Setlementti ry:n kanssa. Yleisesti setlementtiliike on yhteiskunnallinen kansanliike, jonka pyrkimyksenä on ihmisten välisen vuoropuhelun edistäminen ja yhteiskunnallisen konsensuksen etsiminen. Arkinen setlementtityö on ”ihmisten kohtaamista ruohonjuuritasolla”. Setlementtityössä uskotaan, että yhteisöllisyydellä on voimistava vaikutus ja sen tavoitteena on yhdenvertaisuuden, moniarvoisuuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen. Toiminta on uskonnollisesti ja poliittisesti sitouttamaton. (Mikkelin Setlementti ry s.a.a.: Mikkelin Setlementti ry s.a.b.)

Mikkelin Setlementti ry on Suomen Setlementtiliiton jäsenyhdistys ja osa kansainvälistä setlementtiliikettä. Yhdistys järjestää erilaista harrastustoimintaa, kuten liikuntaryhmiä, kieliryhmiä, asiantuntijaluentoja, käsityökahviloita, pelejä ja retkiä. Toimintaa ohjaavia arvoja ovat rohkeus ja luottamus, paikallisuus ja yhteisöllisyys, sekä yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus. Lisäksi työn keskeisiä toimintaperiaatteita ovat mm. kunnioittava kohtaaminen, luottamuksellisuus, kumppanuus, vapaaehtoisuus, sekä jatkuva oppiminen. (Mikkelin Setlementti ry s.a.b.)

Yhdistyksen toiminnan tavoitteena on ikäihmisten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen. Lisäksi toiminnalla pyritään ennaltaehkäisemään ikäihmisten yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemuksia, sekä vahvistamaan heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. (Mikkelin Setlementti ry s.a.b.) Yhdistyksen ajatus oli, että opinnäytetyö antaisi heille tietoa siitä, onko heillä tarvetta esimerkiksi nostaa toiminnassaan enemmän esille lähisuhdeväkivaltaan liittyviä teemoja esimerkiksi palveluiden tarjoajien näkökulmasta.

7 TYÖN TOTEUS

Opinnäytetyön aihe-ehdotus jätettiin syyskuussa 2020. Suunnitelmavaihe ajoittui loka-marraskuulle 2020. Suunnitelmavaiheessa keräsin jo teoria- ja tutkimustietoa sekä hahmottelin kyselylomaketta. Suunnitelman hyväksymisen jälkeen hain tutkimuslupaa Mikkelin Setlementti ry:ltä. Tutkimukseen osallistuvilta ei tarvinnut erikseen pyytää suostumusta. Kyselylomakkeeseen vastaa-

minen ja lomakkeen palauttaminen kertoo *muusta aktiivisesta suostumusta il-maisevasta toimesta* eli vastaaminen itsessään kertoo suostumuksesta osal-listua tutkimukseen (Tietoarkisto s.a.).

Hyväksytyn tutkimusluvan (liite 1) jälkeen oli tarkoitus joulukuussa 2020 aloit-taa vastausten kerääminen mutta meneillään olevien koronapandemiasta joh-tuvien rajoitusten vuoksi joutui kyselylomakkeiden jakamista siirtämään tam-mikuulle 2021. Joulukuussa 2019 Kiinasta lähti leviämään hengitystieoireita aiheuttava koronavirus (COVID-19) ja tilanne julistettiin pandemiaksi maaliskuu-sa 2020 (Anttila 2021). Pandemiasta johtuen otettiin käyttöön erilaisia ra-joituksia, joiden vuoksi esimerkiksi ikäihmisten päivätoiminta suuressa osassa maata keskeytettiin. Aloin jo suunnittelemaan, kuinka sähköisen kyselylomak-keen jakaminen onnistuisi mutta onneksi rajoituksia lievennettiin ja paperisten kyselylomakkeiden jako onnistui. Vastausten saamisen jälkeen oli vuorossa tulosten raportointi ja työn viimeistely. Kokonaisuudessaan opinnäytetyö val-mistui maaliskuussa 2021.

7.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni oli perinteinen tutkimus, jossa oli piirteitä sekä laadullisesta (kvalitatiivisesta), että määrällisestä (kvantitatiivisesta) tutkimuksesta. Aineis-toa kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella (liite 2), joten teki se opinnäyte-työstäni pääasiallisesti määrällisen tutkimuksen. Tällaisella strukturoidulla tie-donkeruumenetelmällä saadaan kysymysten vaihtoehtojen määriä lukuina. Määrällisen tutkimuksen taustalla on aina selkeä kuva tutkittavasta ilmiöstä ja sitä selittävästä teorioista. (Kananen 2014, 16, 24–25.) Laadullisella tutkimuk-sella pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan ilmiöitä, ja strukturoituja kysymyk-siä voidaan käyttää apuna ilmiön ymmärtämiseen. Esimerkiksi vastaajien fak-tatiedot (ikä, sukupuoli, koulutus ym.) voivat auttaa ymmärtämään eroja koh-deryhmän kesken. (Kananen 2017, 35, 94.) Laadullisen tutkimuksen pyrkimys on siis ymmärtää ja määrällisen yleistää (Kananen 2014, 26). Määrällisellä tut-kimuksella lasketaan eri tekijöiden määrällistä esiintymistä. Tulokset esitetään prosentteina. (Kananen 2011, 12, 85–86.)

Minulla oli heti ajatus, että haluan opinnäytetyössäni käyttää strukturoitua ky-selylomaketta. Tämä siitä syystä, että halusin pyrkiä tavoittamaan isomman

vastaajajoukon, kuin mitä olisin esimerkiksi saanut, jos olisin tehnyt yksittäisille ihmisille teemahaastattelun. Lisäksi aiheesta on tehty jonkin verran laadullisia opinnäytetöitä, joten siitäkin syystä halusin lähestyä aihetta eri näkökulmasta. Ajattelen, että opinnäytetyössäni pyrittiin ymmärtämään ikäihmisten kokemuksia määrällisin keinoin eli esimerkiksi, kuinka suuri osa vastaajajoukosta oli tietoinen turvakotipalveluista, tai siitä mitä on lähisuhdeväkivalta (yleistäminen). Näin saadaan tietoa, johon ammattilaiset pystyvät tarttumaan. Niin sanottua kokemuksellisempaa tietoa saatiin niillä kysymyksillä, jotka käsitelivät itse lähisuhdeväkivaltaa ja sen ilmenemistä.

7.2 Aineiston kerääminen

Aineisto kerättiin paperisella kyselylomakkeella (liite 2), joka tehtiin vastaamaan Webropol-ohjelman kyselylomaketta. Tämä sen takia, että sähköinen vastauslomake olisi saattanut aiheuttaa haasteita joillekin vastaajille. Lisäksi minun oli helppo kopioida vastaukset paperisesta kyselylomakkeesta suoraan Webropol-ohjelmaan. Webropol-ohjelma toimi integroituna tilasto-ohjelmana, ja tietokantana (Kananen 2011, 14, 51). Ohjelmalla sain vastausjakaumat suoraan taulukkoina ja kuvioina (Heikkilä 2014, 119). Paperinen kyselylomake tehtiin Word-ohjelmaa ja Canva.com sivustoa apuna käyttäen. Canva.com sivusto on pääosin ilmainen kuvankäsittelyohjelma. Näin lomakkeesta saatiin siisti ja miellyttävä silmälle. Kyselylomakkeen testausvaiheeseen en tavoittanut kohderyhmää vastaavaa henkilöä testaamaan lomaketta. Kyselylomakkeen katsoi kuitenkin läpi, ylemmän ammattikorkeakoulun käynyt, ulkopuolinen henkilö kysymysten asettelun ja yleisen toimivuuden näkökulmasta.

Kyselylomakkeen ensimmäisellä sivulla oli saatekirje (liite 3) ja toisella sivulla pienet ns. infolaatikot (liite 4), joissa oli kerrottu lähisuhdeväkivallan muodoista. Infolaatikoiden oli tarkoituksena toimia vastaajan apuna. Niiden avulla oli myös mahdollista antaa tietoa väkivallan muodoista, tuoden lähisuhdeväkivaltaa tutuksi vastaajille. Setlementti ry jakoi tekemiäni kyselylomakkeita heidän ryhmissään. Minun mielestäni oli parempi, että aiheen arkaluontoisuuden vuoksi joku yhdistyksestä jakaa kyselylomakkeet, jotta vastaajat jäävät minulle täysin tuntemattomiksi. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi oli mielestäni myös parempi, että näin vastaajat saavat vastata kyselyyn ilman ulkopuolisen läsnäoloa. Vastaamisen jälkeen lomakkeet suljettiin vielä kirjekuoreen.

7.3 Analyysi

Aineiston keräämisen jälkeen merkitsin jokaisen kyselylomakkeen ja kirjekuoren numerolla. Näin minun oli helpompi pysyä mukana, minkä lomakkeen olin jo kirjannut Webropol-ohjelmaan, ja minun oli esimerkiksi helpompi palata tietyn lomakkeen pariin myöhemmin. Vastausten analysointi tapahtui pääasiassa Webropol-ohjelmaa käyttäen mutta joidenkin kysymysten kohdalla vastauskäyttäytymisestä johtuen, täytyi vastauksia tarkemmin käydä läpi myös paperisista kyselylomakkeista. Vastauskäyttäytymisellä tarkoitan sitä, että osaan kysymyksistä oli vastattu kahdella tavalla, joten minun täytyi palata tarkistamaan lomakkeista asioita lomakkeet käsin läpi käyden.

Laadullisessa aineistossa voisi vapaammin käyttää eri analyysimenetelmiä. Sen sijaan määrällisessä tutkimuksessa on hyvin tarkkaan määritelty tiettyjen analyysimenetelmien käyttö tietyille aineistoille. (Kananen 2015, 83–84.) Kuten aikaisemmin mainittua, Webropol-ohjelmalla sain vastausjakaumat suoraan taulukkoina ja kuvioina (Heikkilä 2014, 119). Webropol-ohjelma olisi mahdollistanut erilaisten analyysimenetelmien, kuten Text Mining, käytön mutta niille ei minun työssäni ollut tarvetta.

Tuloksia esittäessä käytin yleisimpiä tapoja eli suoraa jakaumaa, ristiintaulukointia ja avointen kysymysten tulosten esittämistä. Tulosten esittämiseen voidaan määrällisessä tutkimuksessa käyttää myös esimerkiksi korrelaatioanalyysiä tai regressioanalyysiä mutta niille tutkimuksessani ei ollut tarvetta. Suora jakauma on tapa esittää kerätty tieto kysymyksittäin, jolloin nähdään yksittäisen kysymyksen (muuttujan) eri vaihtoehtojen saamat vastaukset. Kysymysten jokaiselle vaihtoehdolle lasketaan ”vastauksia vastaava (kpl-määrä) suhteellinen osuus (%)”. (Kananen 2015, 288–289.)

Ristiintaulukointi tarkoittaa sitä, että samanaikaisesti tarkastellaan kahta muuttujaa eli sillä pyritään selvittämään esimerkiksi ryhmien välisiä eroja (Kananen 2015, 290-291). Ristiintaulukointia käytin analysoidessani sitä, kuinka miehet ja naiset erikseen olivat joihinkin kysymyksiin vastanneet. Avointen kysymysten vastaukset olen kirjoittanut auki sellaisenaan, ilman esimerkiksi Text Mining -työkalun apua, koska vastauksia ei ollut niin montaa, etteikö niitä olisi voinut kirjoittaa auki ilman sen tarkempaa jäsenystä.

8 TULOKSET

Kyselyyn vastasi yhteensä 31 henkilöä. Vastaajista naisia oli noin 74 % eli 23 vastaajaa ja miehiä melkein 26 % eli 8. Iältään vastaajat olivat 65–92-vuotiaita. Yksi vastaajista ei halunnut kertoa ikäänsä. Suorat jakaumat ja ristiintaulukoinnit olen esittänyt prosenttilukuina (Kananen 2015, 290).

Olen myös esittänyt tulokset vastaajien kappalemäärän mukaan, koska kokonaisvastaajamäärä oli pieni, joten mielestäni on lukijaystävällisempää hahmottaa tulokset vastaajamäärän kuin prosenttiluvun mukaan. Lisäksi jos vastaajia oli vain muutama, en ole esittänyt tuloksia ollenkaan prosenttilukuina. Kysymyksissä, joissa oli monta vaihtoehtoa, olen kirjoittanut auki pääkohdat. Tieteellisessä tekstissä tulee olla nähtävillä myös tuloste, kuten taulukko ja tässä työssä taulukot ovat esillä standardimuodossa. (Kananen 2015, 299, 329). Taulukoita en ole laittanut näkyville taustatietokysymyksistä enkä avoimista kysymyksistä lukijaystävällisyydestä johtuen.

8.1 Ikäihmisten ajatukset ja tietämys lähisuhdeväkivallasta

Kysyttäessä vastaajien omia näkemyksiä siitä, mitä lähisuhdeväkivalta on, vastauksissa toistui sama ajatus, että lähisuhdeväkivalta on fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa. Osassa vastauksista oli kirjoitettu lähisuhdeväkivallan olevan myös toisen rajoittamista, alistamista ja kontrollointia, mikä kohdistuu esimerkiksi rahankäyttöön tai harrastuksiin. Suurimmassa osassa vastauksista lähisuhdeväkivallan kirjoitettiin tapahtuvan parisuhteen tai perheen kesken. Pari vastaajaa oli sanoittanut lähisuhdeväkivallan olevan toisen ihmis-oikeuksiin puuttumista ja sellaista, että koko ajan joutuu pelkäämään ja jännittämään. Yksi vastaaja oli käyttänyt termiä ”sadistinen narsismi”. Yhden vastaajan mukaan kyseessä olisi vaimon tai lasten kanssa kotona tapahtuva tappelu.

Kysyttäessä lähisuhdeväkivallan muodoista, suurimmalle osalle vastaajista tuntuimpia olivat fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta. Kysymykseen vastasi yhteensä 28 vastaajaa. (Kuva 1, sivu 26.)

Taulukko 1. Tutuimmat lähisuhdeväkivallan muodot

	n	Prosentti
Fyysinen väkivalta	23	82,14%
Henkinen väkivalta	24	85,71%
Seksuaalinen väkivalta	21	75%
Taloudellinen väkivalta	17	60,71%
Sosiaalinen väkivalta	14	50%
Uskonnollinen väkivalta	16	57,14%
Digitaalinen väkivalta	10	35,71%
Vaino	13	46,43%
Hoidon ja avun laiminlyönti	11	39,29%
Mikään ei ollut tuttu ennestään	4	14,29%

Vastaajista noin 82 %:lle (23 vastaajaa) fyysinen väkivalta oli tuttu termi. Henkinen väkivalta oli terminä tuttu 24 vastaajalle eli melkein 86 %:lle. Seksuaalinen väkivalta oli tuttu 21 vastaajalle (75 %). Digitaalinen väkivalta, sekä hoidon ja avun laiminlyönti olivat vähiten tunnettuja, vaikka olivatkin tuttuja useammalle vastaajalle. Digitaalinen väkivalta oli tuttua 10 vastaajalle, ja hoidon ja avun laiminlyönti oli tuttua 11 vastaajalle. Moni vastaaja oli rastittanut kysymyksestä useamman kohdan eli vaihtoehdoista useampi lähisuhdeväkivallan muodoista oli vastaajalle terminä tuttu. Neljälle vastaajalle eli noin 14 % mikään vaihtoehdoista eli väkivallan muodoista ei ollut heille tuttuja.

Kysymykseen koskien lähisuhdeväkivaltaan apua tarjoavia palveluita, vastasi 27 vastaajaa (taulukko 2).

Taulukko 2. Tutuimmat lähisuhdeväkivaltaan apua tarjoavat palvelut

	n	Prosentti
Turvakodit (Mikkelissä ja muualla Suomessa)	25	92,59%
Kriisikeskus	22	81,48%
Mikkelin Viola ry	18	66,67%
Suvanto ry	3	11,11%
Raiskauskriisikeskus Tukinainen	6	22,22%
RIKU - Rikosuhripäivystys	10	37,04%
Nollalinja	6	22,22%
Naistenlinja	6	22,22%
Miessakit ry	6	22,22%

Tunnetuimpia listatuista palveluista olivat turvakodit, jonka vastasi 25 vastaajaa (93 %), ja kriisikeskus, jonka oli valinnut 22 vastaajaa (81 %). Kolmanneksi tunnetuin oli Mikkelin Viola ry (67 %) ja tämän jälkeen RIKU – Rikosuhripäivystys (37 %). Vähiten tunnetuin oli Suvanto ry, se oli tuttu vain kolmelle vastaajista (11 %). Loput vaihtoehdoista (Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Nollalinja, Naisten linja ja Miessakit ry) olivat jokainen tuttuja kuudelle vastaajalle (22 %), eli niistä jokaisen oli valinnut kuusi vastaajaa.

Viimeisessä kysymyksessä vastaajat saivat vielä halutessaan vapaasti kertoa ajatuksiaan liittyen lähisuhdeväkivaltaan. Osa kertoi siitä, kuinka lähisuhdeväkivalta voi näyttäytyä perheessä ja muutama kertoi vielä tarkemmin aikaisemmista lähisuhdeväkivaltakokemuksistaan. Yksi vastaaja kirjoitti, että kehottaa lähtemään väkivaltaisesta suhteesta. Yksi oli kirjoittanut siitä, että “narsismia sairastava” voi näyttäytyä ulkopuolisille ihan erilaisena, kuin mitä näyttää lähimmäiselle.

Vastaajat nostivat esille myös sen, että lähisuhdeväkivaltaa on aina ollut ja sen eri muodoista olisi hyvä puhua enemmän. Yksi oli nostanut esille ajatuksen, että ihmisten olisi hyvä uskaltaa avoimesti puhua kokemuksistaan, mutta usein uhri syyllistää itseään. Yksi vastaaja ajatteli, että eri toimijoiden välillä olisi hyvä olla parempi keskinäinen tiedonsaanti, vaikka sen varmaan estääkin nykyinen tietoturvalainsäädäntö. Yksi vastaaja oli kirjoittanut lähisuhdeväkivallan olevan yllättävän yleistä hoitolaitoksissa iäkkäiden ja muistisairaiden asiakkaiden keskuudessa.

8.2 Ikäihmiset lähisuhdeväkivallan kokijoina

Kysyttäessä ikäihmisten mahdollisia omia lähisuhdeväkivaltakokemuksia, vastauksia tuli 30 (taulukko 3, sivu 28).

Taulukko 3. Ikäihmisten kokema lähisuhdeväkivalta viimeisen viiden vuoden sisään

	n	Prosentti
Fyysinen väkivalta	1	3,33%
Henkinen väkivalta	6	20%
Seksuaalinen väkivalta	0	0%
Taloudellinen väkivalta	1	3,33%
Sosiaalinen väkivalta	0	0%
Uskonnollinen väkivalta	0	0%
Digitaalinen väkivalta	1	3,33%
Vaino	0	0%
Hoidon ja avun laiminlyönti	1	3,33%
En halua kertoa	1	3,33%
En ole kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen 5 vuoden aikana	24	80%

Vastaajista noin 73 % eli 22 vastaajaa vastasi selkeästi, ettei ole kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen viiden vuoden aikana. Kaksi vastaajaa oli vastannut niin, että oli rastittanut kohdan “en ole kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen viiden vuoden aikana” mutta rastittanut myös yhden lähisuhdeväkivallan muodoista. Näiden vastaajien kohdalla rastitetut lähisuhdeväkivallan muodot olivat digitaalinen väkivalta, sekä hoidon ja avun laiminlyönti. Tästä johtuen taulukossa on nähtävillä, että 24 vastaajaa olisi vastannut kohdan “en ole kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen viiden vuoden sisällä”.

Viisi vastaajaa (17 %) oli vastannut kokeneensa lähisuhdeväkivaltaa. Heistä kaikki olivat kokeneet henkistä väkivaltaa. Lisäksi oli koettu fyysistä ja taloudellista väkivaltaa. Yksi vastaaja oli rastittanut kohdan “henkinen väkivalta” mutta myös kohdan “en halua kertoa”. Eli yhteensä viisi vastaajaa oli selkeästi ilmaissut joutuneensa lähisuhdeväkivallan uhriksi vanhemmalla iällä ja kolme vastaajaa oli vastannut kysymykseen kahdella tavalla. Näistä kahdeksasta vastauksesta yksi oli mies ja loput seitsemän naisia. Nämä viisi vastaajaa, jotka olivat selkeästi ilmaisseet kokeneensa lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä, olivat kaikki naisia.

Kysymykseen, jossa kysyttiin vastaajan läheisen mahdollisia lähisuhdeväkivaltakokemuksia, tuli 26 vastausta (taulukko 4, sivu 29).

Taulukko 4. Ikäihmisen läheisen kokema lähisuhdeväkivalta viimeisen viiden vuoden aikana

	n	Prosentti
Fyysinen väkivalta	0	0%
Henkinen väkivalta	3	11,54%
Seksuaalinen väkivalta	0	0%
Taloudellinen väkivalta	1	3,85%
Sosiaalinen väkivalta	1	3,85%
Uskonnollinen väkivalta	0	0%
Digitaalinen väkivalta	1	3,85%
Vaino	1	3,85%
Hoidon ja avun laiminlyönti	2	7,69%
Läheiseni ei ole tietojeni mukaan kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen viiden vuoden aikana	21	80,77%

Vastaajista melkein 81 % eli 21 vastaajaa vastasi, ettei hänen läheisensä ole tietojensa mukaan kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen viiden vuoden aikana. Viiden vastaajan (19 %) mukaan heidän läheisensä on joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi vanhemmalla iällä. Näistä viidestä vastaajasta kolme vastasi läheisensä kokeneen henkistä väkivaltaa. Yksi näistä, joka vastasi läheisensä kokeneen henkistä väkivaltaa, vastasi läheisen kokeneen myös taloudellista, sosiaalista ja digitaalista väkivaltaa, sekä vainoa. Kaksi muuta vastaajaa vastasivat läheisensä kokeneen hoidon ja avun laiminlyöntiä.

8.3 Ikäihmisten avun saaminen

Kysymykseen, jossa kysyttiin, onko vastaajilta aikaisemmin kysyty mahdollisista lähisuhdeväkivaltakokemuksista, tuli 30 vastausta (taulukko 5).

Taulukko 5. Ikäihmisten lähisuhdeväkivaltakokemuksien kartoittaminen

	n	Prosentti
On kysynyt	3	10%
Ei ole kysynyt	25	83,33%
Olisin toivonut, että olisi kysytty	2	6,67%

Vastaajista noin 83 % eli 25 vastaajaa kertoi, ettei kukaan ole heiltä aikaisemmin kysynyt heidän mahdollisista väkivaltakokemuksistaan. Kaksi vastaajaa (7 %) vastasi, että olisivat toivoneet jonkun kysyneen. Kolme vastaajaa (10 %) vastasi kohdan "on kysynyt". Kaksi näistä vastaajista kertoivat, että asiasta oli kysytty hoitohenkilökunnan taholta ja tilanteessa, jossa apua oli haettu toisen

henkilökohtaisen ongelman vuoksi. Kahdeksas ja yhdeksäs kysymys olivat sellaisia, että niihin vastattiin siinä tapauksessa, jos oli omia lähisuhdeväkivaltakokemuksia. Kahdeksannessa kysymyksessä kysyttiin sitä, onko ylipäätään hakenut apua (taulukko 6). Yhdeksännessä kysymyksessä kysyttiin sitä, oliko avun hakemisesta ollut apua (taulukko 7).

Taulukko 6. Avun hakeminen omiin lähisuhdeväkivaltakokemuksiin

	n	Prosentti
Olen hakenut apua, mistä?	1	16,67%
En ole hakenut apua	5	83,33%
Olen halunnut hakea apua mutta en ole tiennyt mistä hakea	0	0%
Olen halunnut hakea apua mutta en ole uskaltanut	0	0%

Taulukko 7. Avun hyödyllisyyden kokeminen

	n	Prosentti
Kyllä oli apua.	0	0%
Ei ollut apua.	1	50%
En osaa sanoa.	1	50%

Kyselyn mukaan selkeästi viisi vastaajaa vastasi kokeneensa lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä mutta silti kahdeksanteen kysymykseen oli vastannut kuusi vastaajaa (taulukko 6). Näistä viidestä, jotka olivat vastanneet kokeneensa lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä, neljä ei ollut hakenut apua. Viides vastaaja oli hakenut apua A-klinikalta. Kuudes vastaus tuli vastaajalta, joka oli rastittanut edellisestä kysymyksestä sekä kohdan ”henkinen väkivalta”, että ”en halua kertoa”. Hän oli vastannut, ettei ollut hakenut apua. Yhdeksänteen kysymykseen (ks. taulukko 7) tuli kaksi vastausta. Toinen vastaaja oli vastannut kohdan ”en osaa sanoa” mutta kyseinen vastaaja oli rastittanut edellisestä kysymyksestä kohdan ”en ole hakenut apua”. Toinen vastaaja, joka vastasi hakeneensa apua, vastasi ettei hakemastaan avusta ollut ollut apua.

Kuusi vastausta tuli kysymykseen, jossa kysyttiin ovatko heidän läheisensä hakeneet apua omiin lähisuhdeväkivaltakokemuksiinsa (taulukko 8, sivu 31).

Taulukko 8. Ikäihmisen läheisen hakema apu

	n	Prosentti
On hakenut apua, mistä?	2	33,33%
Ei ole hakenut apua	1	16,67%
On halunnut hakea apua mutta hän ei ole tiennyt mistä hakea	0	0%
On halunnut hakea apua mutta hän ei ole uskaltanut	0	0%
En osaa sanoa	3	50%

Kysymykseen tuli siis kuusi vastausta, vaikka kyselyn mukaan viiden vastaajan läheinen oli joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi vanhemmalla iällä. Kaksi (33 %) näistä viidestä vastaajasta vastasivat läheisensä hakeneen apua. Toinen vastaajista arvioi palveluntarjoajan olleen Mikkelin Viola ry, toinen ei tiennyt mistä oli haettu apua. Yksi oli vastannut, ettei läheinen ollut hakenut apua ja yksi oli vastannut kohdan "en osaa sanoa". Yksi, joka oli vastannut läheisensä joutuneen lähisuhdeväkivallan uhriksi, ei ollut vastannut ollenkaan kysymykseen, jossa kysyttiin, oliko läheinen hakenut apua. Kaksi muuta "en osaa sanoa" vastausta tulivat siis vastaajilta, jotka eivät olleet vastanneet läheisensä joutuneen lähisuhdeväkivallan uhriksi vanhemmalla iällä.

Kyselyn mukaan vastaajista selkeästi siis viisi vastaajaa oli kokenut lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä. Kun kysyttiin, mikä on estänyt väkivaltakokemusten puheeksi ottamisen, näistä viidestä kolme oli vastannut syyksi häpeän, kulissien ylläpitämisen ja sen, että kynnys kertoa omista asioista muille on korkea. Lisäksi esteeksi kerrottiin hankala henkinen väkivalta ja puolisoiden välinen mustasukkaisuus. Yksi vastaus tuli henkilöltä, joka ei ollut kyselyn mukaan kokenut lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä, joten vastaus on voitu ajatella yleisellä tasolla. Tämä vastaaja oli vastannut esteeksi sen, ettei muille kehtaa kertoa, jos oman perheen kesken on ollut väkivaltaa. Kysymykseen tuli siis yhteensä neljä vastausta eli yksi, lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä kokenut, ei vastannut kysymykseen.

9 POHDINTA

Tavoitteena opinnäytetyössä oli siis tuottaa tietoa työntekijöille ja palveluntuottajille mm. siitä, millaista lähisuhdeväkivaltaa ikäihmiset mahdollisesti kokevat

ja ovatko ikäihmiset esimerkiksi tietoisia keinoista hakea apua lähisuhdeväkivaltaan. Opinnäytetyöni yhteistyökumppanin Mikkelin Settlementti ry:n ajatus oli se, että he toivoivat työn tuottavan heille tietoa siitä, onko heidän toiminnassaan tarvetta nostaa enemmän esille lähisuhdeväkivalta teemoja. Yhdistyksen työntekijöiden mukaan työ antoi heille uutta tietoa ja heidät yllätti se, että tämän kokoisestakin otannasta löytyi lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneita.

Yhdistyksen työntekijöiden mukaan tutkimus myös muistutti siitä, että esimerkiksi henkinen väkivalta ei näy ulospäin, joten on tärkeää nostaa lähisuhdeväkivaltaa esille. Yhdistyksen mukaan heidän tulee ottaa toimintaansa mukaan jälleen luentoja liittyen lähisuhdeväkivallan muotoihin ja esimerkiksi siihen, mistä saa apua. Yhdistys nosti myös esille sen, että yleensäkin itsemääräämisoikeudesta tulisi puhua enemmän. Työn tulosten seurauksena yhdistys aikoi ottaa myös Huolipalvelun jälleen käyttöön. Huolipalvelu toimii niin, että asiakas saa tulla yksityisesti kertomaan huolensa asiantuntijalle.

Lisäksi työssä tarkoituksena oli kyselylomakkeen avulla kartoittaa ikäihmisten ajatuksia ja tietämystä lähisuhdeväkivallasta. Kyselylomakkeen avulla saatiin kartoitettua näitä ajatuksia ja tietämystä. Suurimmalla osalla vastaajista käsitys lähisuhdeväkivallasta vastasi sitä, miten lähisuhdeväkivalta niin sanotusti ”virallisesti” määritellään. Ei kuitenkaan voida sanoa, että virallisesta määritelmästä poikkeava näkemys olisi toissijainen, koska väkivalta on myös subjektiivinen kokemus, eli asiat koetaan ja nähdään eri tavalla.

Suurimmalle osalle vastaajista myös lähisuhdeväkivallan muodot olivat tuttuja, kuten myös useimmat palvelut. Useammalle vastaajalle useampi listatuista palveluista oli tuttu. Tutuimpia olivat siis turvakodit, kriisikeskus ja Mikkelin Viola ry. Positiivista oli huomata, että juuri turvakodit, kriisikeskus ja erityisesti vastaajaryhmän oman paikkakunnan tarjoama palvelu, eli Mikkelin Viola ry, olivat tunnetuimpia. Eli kyselyn vastaajaryhmästä suurin osa tietäisi, mitä kautta saisi apua lähisuhdeväkivaltaan.

Huomion kiinnitti se, että vähiten tunnetuin oli Suvanto ry, joka on juuri ikäihmisille tarkoitettu järjestö. Voisiko yksi syy olla se, että enemmistö kyselyyn

vastanneista ei ollut joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi vanhemmalla iällä, joten järjestö ei sen takia ollut tullut tutuksi. Halusin erikseen nostaa esille sen, että Miessakit ry oli tuttu vain kuudelle vastaajalle, joista kaksi vastaajaa oli miehiä. Koko kyselyyn vastasi yhteensä kahdeksan miestä. Kuitenkin siis lähisuhdeväkivalta ilmiönä, sen ilmeneminen ja muodot, olivat suurimmaksi osaksi kyselyyn vastaajille tuttuja. Lisäksi lähisuhdeväkivalta koskettaa ja herättää ajatuksia myös ikäihmisissä, koska useampi oli jakanut ajatuksiaan kyselyn viimeiseen avoimeen kysymykseen.

Kyselyllä saatiin myös tuotettua tietoa lähisuhdeväkivallan ilmenemisestä ikäihmisten keskuudessa ja palvelujärjestelmän näkökulmasta. Kyselyn vastaajista selkeästi viisi vastasi kokeneensa lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä. Ei voida sanoa onko 31 vastaajan otannasta viisi lähisuhdeväkivallan uhria vähän vai paljon. Olennaisinta ehkä on, että lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneita tämänkin kokoisella kyselyllä kuitenkin löytyi. Eniten oli koettu henkistä väkivaltaa, joka vastasi esimerkiksi AVOW-tutkimuksen tuloksia siitä, että myös AVOW-tutkimuksen mukaan eniten oli koettu henkistä hyväksikäyttöä. Myös viiden vastaajan läheinen oli vastaajan mukaan joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi vanhemmalla iällä. Yksi oli vastannut uhrin olevan hänen tyttärensä, joten jäi epäselväksi, että tarkoitettiinko yli 60-vuotiasta tytärtä vai oliko kysymykseen vain vastattu tytär, koska oli kysytty läheisen kokemusta.

Suurin osa vastaajista kertoi, ettei heiltä ole kysytty mahdollisista väkivaltakokemuksista. Kaksi vastasi, että olisivat toivoneet, että olisi kysytty, vaikka nämä kaksi vastaajaa eivät olleetkaan kyselyn mukaan joutuneet lähisuhdeväkivallan uhriksi. Voiko tulosten perusteella sanoa, että ikäihmisiltä ei systemaattisesti kartoiteta mahdollisia väkivaltakokemuksia, vaikka samaan aikaan tulosten perusteella heiltä olisi hyvä kysyä useammin mahdollisista lähisuhdeväkivaltakokemuksista esimerkiksi terveystietojen yhteydessä, tai muutoin ammattilaisen toimesta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilla (THL 2020b) kirjoitetaan, että lähisuhde- ja perheväkivallan riskiä tulisi systemaattisesti kartoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Väkivallan tunnistamiseksi kokemuksista tulisi kysyä suoraan. Asiakkaan kohtaamiseen ja lähisuhdeväkivallasta kysymiseen

on olemassa ohjeistusta ja erilaisia lomakkeita, joita hyödyntää. Hakeutuminen väkivaltapalveluiden pariin on vähäisempää, ellei työyksiköissä vakiintuneesti ja rutiininomaisesti kartoiteta väkivaltaa (Nipuli 2020, 34).

Yksi vastaaja oli kertonut hakeneensa apua lähisuhdeväkivaltakokemuksiinsa, mutta niistä ei ollut ollut apua. Apua ei ollut haettu erityisesti lähisuhdeväkivaltaan apua tarjoavista palveluista, joten voidaanko sen olettaa olevan yksi syy, ettei haettua apua ollut koettu hyödylliseksi. Ne, jotka eivät olleet hakeneet apua lähisuhdeväkivaltakokemuksiinsa, vastasivat syyksi häpeän, sekä kulisien ylläpitämisen ja sen, että kynnyks kertoa omista asioista muille on korkea. Lisäksi esteeksi kerrottiin hankala henkinen väkivalta ja puolisoiden välinen mustasukkaisuus. Vastaukset olivat samankaltaisia AVOW-tutkimuksen ja esimerkiksi yllisosaalineuvos Aulikki Kananojan kirjoituksen kanssa siinä, ettei suurin osa ikäihmisistä tuo haasteitaan esille.

Kyselyn tulokset eivät suoraan anna selkeää vastausta siihen, saavatko ikäihmiset apua ja tukea. Tulosten mukaan heiltä ei ainakaan laajalti kartoiteta tuen tarpeita mutta samaan aikaan ikäihmiset vähäisissä määrin hakevat apua lähisuhdeväkivaltakokemuksiinsa. Opinnäytetyön tutkimusongelmana oli ajatus ja oletus siitä, että ikäihmisten huomioiminen on vähäistä lähisuhdeväkivaltakeskustelussa. Tulosten perusteella ei välttämättä voida vetää suoraa johtopäätöstä asian olevan näin, vaikka ikäihmisten mahdollisia tuen tarpeita liittyen lähisuhdeväkivaltaan ei systemaattisesti kartoiteta. Lisäksi vastaajien vähäinen hakeutuminen avun piiriin ei ole suoranainen palvelujärjestelmästä kumpuava heikkous, koska ikäihmiset ovat tulosten perusteella tietoisia erilaisista palveluista.

Tavoitteena oli myös tuoda lähisuhdeväkivaltaa tutuksi ikäihmisille, jotta he osaisivat ja uskaltaisivat ottaa puheeksi mahdollisesti kokemaansa lähisuhdeväkivaltaa. Tähän on vaikea sanoa, toteutuiko tämä. Tätä olisi voinut vielä kartoittaa kyselyssä kysymällä esimerkiksi sitä, toiko kysely vastaajalle uutta tietoa, tai herättikö kysely avun tarpeita. Neljä vastaajaa oli vastannut, ettei yksikään lähisuhdeväkivallan muodoista ollut tuttu, joten sopii vain toivoa, että kyselylomakkeen yhteydessä olleista infolaatikoista oli heille apua tai lisätietoa. Kaikkia tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa täytyy kuitenkin muistaa,

ettei numeraalinen esitystapa paljasta väkivallan koko kuvaa tai kerro sen dynamiikasta (Lidman, 2017, 20).

9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Huolellinen suunnittelu ja harkittu tiedonkeruu varmistavat tutkimuksen validiteetin eli pätevyyden. Tutkijan on käytettävä sellaisia analysointimenetelmiä, jotka ovat hänellä hyvin hallinnassa. Lisäksi tulosten analysointivaiheessa tutkijan on myös tärkeää tulkita tulokset oikein. Tutkijan tulee olla avoin. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tutkittaville tulee selventää tutkimuksen tarkoitus ja se, mihin tutkimuksesta saatavaa tietoa käytetään. Tutkittavien tietosuojasta huolehtiminen on myös ehdottoman tärkeää. (Heikkilä 2014, 27–29.)

Tutkimuksessa tulee myös aina muistaa hyvä tieteellinen käytäntö. Tätä edesauttavat mm. se, että käytetään eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. (Vilkkä 2015, 42.) Kyselylomakkeen ensimmäisen sivun eli saatekirjeen, oli tarkoitus informoida vastaajaa tutkimuksen luonteesta ja hänen oikeuksistaan. Kyselyyn vastattiin nimettömästi ja tulokset raportoitiin niin, ettei yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa. Lisäksi kyselylomakkeita ei käynyt läpi kukaan muu kuin opinnäytetyön tekijä.

Opinnäytetyössäni varmistin eettisyyden toteutumisen sillä, että olin perehtynyt eettisyyteen ja hyviin käytäntöihin tutustumalla Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiin suosituksiin (Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset s.a.), sekä toimin niiden mukaan. Lisäksi erityisesti ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ohjasivat toimintaani mm. niin, että tutkittaville ei aiheutunut haittaa ja heidän oikeuksiaan kunnioitettiin (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet 2019). Tämä näkyi työssäni esimerkiksi niin, että tiedostin työni arkaluontoisen teeman ollen hienotunteinen siinä, kuinka toin asioita esille esimerkiksi kyselylomakkeessa.

Lisäksi olin lisännyt kyselylomakkeeseen kahteen kohtaan ohjeistuksen, kuinka voi toimia, jos kysely herätti mieltä painavia tunteita. Ohjeistuksen yhteydessä oli Mikkelin turvakodin ja Suvanto linjan puhelinnumerot. Työssä oli nähtävillä myös taulukot strukturoitujen kysymysten tuloksista, millä pyritään aukottomuuteen. Näin voidaan aina tarkistaa se, mitä kirjoittaja on väittänyt

(Kananen 2015, 299). Avoimista kysymyksistä en laittanut taulukoita näkyville, koska vastauksista ei ollut tehty jäsenystä.

Jälkikäteen huomasin, että kysymysten asettelua olisi voinut vieläkin miettiä tarkemmin, jotta olisi varmistanut tarkemman validiteetin. Kysymystekstien tarkalla harkinnalla voidaan välttää virhetulkintoja (Kananen 2011, 21–22). Kysymyksissä, joissa kysyttiin omia tai läheisen lähisuhdeväkivaltakokemuksia, käytettiin ilmaisua “vanhemmalla iällä” ja “viimeisen viiden vuoden sisään”. Oli vaikea määrittää ajanjaksoa, koska ei tiennyt minkä ikäiset ihmiset vastaavat kyselyyn, mutta olisiko kuitenkin kysymyksen voinut muotoilla niin, että olisi kysynyt yli 60 vuoden iässä tapahtuneita kokemuksia.

Edellä mainittu koskee myös kysymystä, jossa kysyttiin läheisen kokemuksia. Siihen kysymykseen olisi myös voinut tarkentaa läheisen yli 60 vuoden iässä koetut kokemukset. Lisäksi kyseisen kysymyksen kohdalla ei voida olla täysin tarkkoja tuloksesta, koska kysymykseen vastataan vastaajan oman näkemyksen ja tietämyksen perusteella. Lähtökohtaisesti tulosta voidaan pitää suuntaa antavana ja oletettavasti luottaa vastaajien näkemykseen, mutta täysin tarkkana tuloksena sitä ei voida pitää. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tulee ottaa myös huomioon se, että tutkittavia tulisi olla “riittävä” määrä, jotta tulokset olisivat luotettavia, ja niiden voitaisiin nähdä koskevan koko perusjoukkoa (Kananen 2011, 21–22). Kuten aiemmin mainittu, on hankala sanoa, onko 31 vastaajaa riittävä määrä antamaan suoranaista verrantoa perusjoukon kanssa mutta uskaltaa ehkä sanoa määrän olemaan hyvä suuntaa antava.

Luotettavuuteen voi vaikuttaa myös vastaajien vastauskäyttäytyminen. Kyselylomakkeisiin oli suurimmaksi osaksi vastattu kohta kohdalta, niiltä osin kuin se oli kysymyksen asettelun mukaan mahdollista. Osaan kysymyksistä, kuten seitsemäs kysymys “Oletko kokenut lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä?” oli vastannut 30 henkilöä, eli yksi oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen, vaikka vaihtoehdossa olisi voinut valita vastausvaihtoehdoksi myös esimerkiksi “en halua vastata” tai “en ole kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen viiden vuoden aikana”. Osaan kysymyksistä ei ollut siis vastattu ollenkaan tai oli vastattu kahdella tavalla.

Edellä kuvailtua vastauskäyttäytymistä näkyi osassa kyselylomakkeista parin kysymyksen kohdalla. Ei voi tietää johtuiko se esimerkiksi ohjeistuksen yksinkertaisuudesta, kysymyksen asettelusta, vastaajan huolimattomuudesta tai vastaajan halusta olla vastaamatta kyseiseen kysymykseen. Tulosten luotettavuuden kannalta olisi voinut miettiä, että olisi jättänyt sellaiset kyselylomakkeet pois, joihin oli vastattu epämääräisesti. Päädyin kuitenkin syöttämään jokaisen kyselylomakkeen Webropol-ohjelmaan eli huomioimaan jokaisen vastauksen, koska olisi ollut vaikea rajata sitä, millä tavalla vastattu lomake on niin "väärin" vastattu, ettei sitä kannata ottaa tutkimukseen mukaan. Tästä johtuen tuloksia raportoidessa kirjoitin tulokset auki mahdollisimman tarkasti, jotta esimerkiksi taulukot ovat ymmärrettävissä.

Lisäksi pääasiassa pystyin näyttämään tulokset toteen taulukoiden muodossa mutta esimerkiksi lähisuhdeväkivallan uhrien määrä minun piti tarkastaa ns. manuaalisesti lomakkeet itse läpi käyden. Sen voidaan nähdä vaikuttavan luotettavuuteen, koska en voi uhrien määrää todentaa taulukon avulla. Kyselyn olisi voinut jäsentää niin, että ensin olisi kysytty ylipäätään sitä onko joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi, jolloin olisi saanut dataa uhrien määrästä. Sen jälkeen olisivat lähisuhdeväkivallan uhrit vastanneet sen mukaan, minkälaista lähisuhdeväkivaltaa ovat kokeneet. Voidaanko ylipäätään sen nähdä vaikuttavan luotettavuuteen, että minä itse siirsin tiedot paperista kyselylomakkeista Webropol-ohjelmaan, koska sitä en voi millään todentaa, että olen siirtänyt lomakkeiden tiedot sellaisenaan Webropol-ohjelmaan.

9.2 Jatkotutkimusideat

Ajattelen, että samantapaisen strukturoidun kyselyn voisi toteuttaa toiselle ikääntyneiden vastaajaryhmälle, esimerkiksi toisessa kaupungissa. Näin saisi otantaa mahdollisesti isonnettua ja vastauksia saisi laajemmalta alueelta. Kyselyitä voisi toteuttaa useammallakin paikkakunnalla ja useille ikääntyneiden ryhmille. Kyselyn luotettavuuden kannalta olisi ehkä parempi ja helpompi, jos kyselyn voisi toteuttaa sähköisesti, vaikka sähköinen toteutustapa voikin olla haastava ikäihmisten kohdalla.

Strukturoidun kyselyn voisi myös toteuttaa pelkästään sellaiselle ikääntyneiden kohderyhmälle, jotka ovat joutuneet lähisuhdeväkivallan uhriksi yli 60 vuoden iässä. Kyselyssä voisi yksityiskohtaisemmin kysyä palveluista ja niiden koetusta hyödystä. Teoriatiedon, aikaisemman tutkimustiedon ja työstä heränneiden ajatusten pohjalta, nousee mielestäni palvelujärjestelmän huomioiminen vahvasti esille. Tutkia voisi myös esimerkiksi sitä, miten väkivaltatyöryhmät ja ennaltaehkäisevä työ on kunnissa toteutettu, ja kuinka niiden hyöty koetaan. Lisäksi voisiko lähisuhdeväkivaltaa käsittelevän kyselyn kohdentaa esimerkiksi ikääntyville maahanmuuttajanaيسille tai -miehille, tai jollekin muulle vähemmistöryhmälle? Tällaisella vähemmistöryhmälle kohdennetulla kyselyllä näkisi sen, tuleeko tuloksissa jotain eroavaisuuksia. Ylipäättään ajattelen, että tällaisia strukturoituja kyselyitäkin olisi tärkeää tehdä, jotta saataisiin sitä määrällistä tietoa ja ymmärrettäisiin tarkemmin ilmiön suurusluokkaa.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. s.a. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Arene ry. WWW-dokumentti. Saatavilla:

http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382 [viitattu 2.11.2020].

Anttila, V. 2021. Uusi koronavirus - COVID-19. Lääkärikirja Duodecim. Terveyskirjasto. WWW-dokumentti. Saatavilla: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01257 [viitattu 13.3.2021].

FRA. 2014. Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union agency for fundamental rights. WWW-dokumentti. Saatavilla: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf [viitattu 18.9.2020].

Fried, S., Heimonen, S. & Jokinen, P. 2013. Ikääntyminen ja mielen hyvinvointi. Katsaus kirjallisuuteen. Ikäinstituutti. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2016/08/ik%C3%A4%C3%A4ntyminen-ja-mielen-hyvinvointi.pdf> [viitattu 17.11.2020].

Ensi- ja turvakotienliitto. s.a. Tunnista väkivalta. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#1545922755277-f6323989-1f32> [viitattu 27.10.2020].

Hakkarainen, L. 2019. Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas väkivallan kokijalle, ammattilaiselle ja läheiselle. Naisten Linja Suomessa ry. Helsinki. WWW-dokumentti. Ladattava. Saatavilla: <https://www.naistenlinja.fi/digitaalinen-vakivalta-opas/> [viitattu 17.9.2020].

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9., uudistettu painos. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. WWW-dokumentti. Saatavilla:

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf [viitattu 2.11.2020].

Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulujen julkaisuja 118. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Suomen yliopistopaino Oy.

Kivelä, S. 2012. Hyviä vuosia. Arvokas ja turvallinen ikääntyminen. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja.

Koivukangas, J. 2018. Käytännön oikeusopas väkivaltarikoksen uhrille. Rikosuhrapäivystyksen oppaita. 5(2020). WWW-dokumentti. Saatavilla:

https://www.riku.fi/content/uploads/su_file/Oikeusopas-vakivaltarikoksen-uhriille-suomi.pdf [viitattu 9.3.2021].

Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Lääkäriin sosiaalinen vastuu ry. Terveystiedon edistämisen keskus ry. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. WWW-dokumentti. Saatavilla: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf [viitattu 17.9.2020].

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/908. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980> [viitattu 3.9.2020].

Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelujen tuottajalle 1354/2014. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141354#Pidp445756672> [viitattu 17.9.2020].

Lidman, S. 2017. Kuka ottaa vastuun? Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoi- keusvelvoitteiden toteutuminen. Amnestyn kuntaselvitys 2016. Amnesty Inter- national, Suomen osasto. Helsinki. WWW-dokumentti. Saatavilla: [https://fran- tic.s3.amazonaws.com/amnesty-fi/2017/01/Amnestyn-kuntaselvitys-naisiin- kohdistuvasta-v%C3%A4kivallasta.pdf](https://frantic.s3.amazonaws.com/amnesty-fi/2017/01/Amnestyn-kuntaselvitys-naisiin-kohdistuvasta-v%C3%A4kivallasta.pdf) [viitattu 1.11.2020].

Luoma, M., Koivusilta, M., Lang, G., Enzenhofer, E., Donder, L., Verté, D., Reingarde, J, Tamutiene, I., Ferreira-Alves, J., Santos, A. & Penhale, B. 2011. Prevalence Study of Abuse and Violence against Older Women. Results of a Multi-cultural Survey Conducted in Austria, Belgium, Finland, Lithuania and Portugal. WWW-dokumentti. Saatavilla: [https://thl.fi/docu- ments/189940/2291729/AVOW+EuropeanResearchReport_Ap- ril2011.pdf/fe9e799b-029e-4e50-9577-a970265a13b0](https://thl.fi/documents/189940/2291729/AVOW+EuropeanResearchReport_Ap- ril2011.pdf/fe9e799b-029e-4e50-9577-a970265a13b0) [viitattu 27.10.2020].

Luoma, M. & Manderbacka, C. s.a. Breaking the taboo. s.a. Ikääntyneiden naisten kaltoinkohtelu perheissä: tunnista ja toimi! Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Itävallan Punainen Risti. WWW-dokumentti. Saatavilla: [https://www.ro- teskreuz.at/fileadmin/user_ upload/PDF/GSD/Brochure-Finland.pdf](https://www.roteskreuz.at/fileadmin/user_upload/PDF/GSD/Brochure-Finland.pdf) [3.9.2020].

Luoma, M., Tiilikallio, P. & Helakallio, P. 2018. Kotona asuviin ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu ja väkivalta. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Katsausartikkeli. Numero 18. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.duodecimlehti.fi/duo14508> [viitattu 21.10.2020].

Matikka, J. 2019. Väkivallasta toipuminen on enemmän kuin selviytyminen. Artikkel. Ensi- ja turvakotienliitto. WWW-dokumentti. Saatavilla: [https://ensija- turvakotienliitto.fi/blogi/vakivallasta-toipuminen-on-enemman-kuin-selviytymi- nen/](https://ensija-turvakotienliitto.fi/blogi/vakivallasta-toipuminen-on-enemman-kuin-selviytyminen/) [viitattu 30.1.2021].

Miessakit ry. s.a.a. Missio ja arvot. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.miessakit.fi/miessakit-ry/missio-ja-arvot/> [viitattu 8.3.2021].

Miessakit ry. s.a.b. Väkivaltaa Kokeneet Miehet. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/vakivaltaa-kokeneet-miehet/> [viitattu 8.3.2021].

Mikkelin Setlementti ry. s.a.a. Historia. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.mikkelinsetlementti.fi/yhdistys/historia/> [viitattu 29.1.2021].

Mikkelin Setlementti ry. s.a.b. Mikkelin Setlementti ry. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.mikkelinsetlementti.fi/yhdistys/> [viitattu 29.1.2021].

Naisten linja. s.a.a. Väkivallan muodot. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/vakivallan-muodot/> [viitattu 30.1.2021].

Naisten linja. s.a.b. Henkinen väkivalta. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/vakivallan-muodot/henkinen-vakivalta/> [viitattu 30.1.2021].

Naisten linja. s.a.c. Naisten puolella. Väkivaltaa vastaan. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.naistenlinja.fi/> [viitattu 8.3.2021].

Nettiturvakoti. s.a. Avopalvelut. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://nettiturvakoti.fi/nain-haet-apua/avopalvelut/#ita-suomi> [viitattu 9.3.2021].

NICE. 2015. Into the light: National Survey on the Mistreatment of Older Canadians. National Initiative for the Care of the Elderly. WWW-dokumentti. Saatavilla: <file:///C:/Users/Linda/Downloads/Into-The-Light.pdf> [viitattu 1.11.2020].

Nipuli, S. 2020. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit – Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:55. WWW-dokumentti. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162012/STM_2019_55_Rap.pdf [viitattu 2.11.2020].

Nollalinja. s.a.a. Väkivallan seuraukset. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.nollalinja.fi/mika-on-vakivaltaa/> [viitattu 30.1.2021].

Nollalinja. s.a.b. Tietoa Nollalinjasta. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.nollalinja.fi/tietoa-nollalinjasta/> [viitattu 8.3.2021].

Pynnönen, K. 2019. Vanhojen ihmisten elämän tarkoituksellisuuden tukeminen. Teoksessa Kulmala, J. (toim.) Hyvä vanhuus – Menetelmiä aktiivisen arjen tukemiseen. Keuruu: PS-kustannus, 41-55.

Raiskauskriisikeskus Tukinainen. s.a. Kriisituki. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://tukinainen.fi/uhrille/kriisituki/> [9.3.2021].

Rikosuhripäivystys. s.a.a. Ikäihmiset rikosten uhreina. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.riku.fi/ikaihmiset-rikosten-uhreina/> [viitattu 14.2.2021].

Rikosuhripäivystys. s.a.b. Lähisuhdeväkivalta voi koskettaa jokaista. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/lahisuhdevakivalta/> [viitattu 8.3.2021].

Rikosuhripäivystys. s.a.c. Omien yhteystietojen salaaminen. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/omien-yhteystietojen-salaaminen/> [viitattu 9.3.2021].

Räsänen, R. 2019. Elämänlaadun monipuolinen huomiointi ja tukeminen käytännön vanhustyössä. Teoksessa Kulmala, J. (toim.) Hyvä vanhuus – Menetelmiä aktiivisen arjen tukemiseen. Keuruu: PS-kustannus, 18-38.

Sosiaalihuolto laki 30.12.2014/1301. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301> [viitattu 14.2.2021].

STM. 2017. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:16. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta. Helsinki. WWW-dokumentti. Saatavilla:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160401/16_2017_Is-tanbulin%20sopimuksen%20tps%202018-21_suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 17.9.2020].

Suomen Mielenterveys ry. s.a.a Muutoksia, luopumista ja elämäntaitoa. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/el%C3%A4m%C3%A4nvaiheet/muutoksia-luopumista-ja-el%C3%A4m%C3%A4ntaitoa> [viitattu 24.2.2021].

Suomen Mielenterveys ry. s.a.b. Kriisikeskus – tukea ja apua kasvokkain. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://mieli.fi/fi/tukea-ja-apua/kriisikeskus-tukea-ja-apua-kasvokkain> [viitattu 9.3.2021].

Suvanto ry. s.a.a. Suvanto ry. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.suvantory.fi/> [viitattu 8.3.2021].

Suvanto ry. s.a.b. Tietoa ammattilaisille. Ikäihmisten kaltoinkohtelu. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.suvantory.fi/tietoa-ammattilaisille/> [viitattu 2.11.2020].

Suvanto ry. s.a.c. JUURI-hanke 2013-2017. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.suvantory.fi/hankkeet/juuri-hanke-2013-2017/> [viitattu 27.10.2020].

THL. 2014. Tiedä ja toimi. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy on kunnan tehtävä. WWW-dokumentti. Saatavilla: https://www.thl.fi/attachments/kasvunkumppanit/vakivalta/THL_Tieda_ja_toimi_lahisuhdevakivalta_ja_kunta.pdf [viitattu 2.11.2020].

THL. 2018. Tilastoraportti 40/2018. Lähisuhdeväkivalta 2017. WWW-dokumentti. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137215/Tr%2040_18_.pdf?sequence=5&isAllowed=y [viitattu 17.9.2020].

THL. 2020a. Turvakotipalvelut. WWW-dokumentti. Saatavilla:

<https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/turvakotipalvelut> [viitattu 25.2.2021].

THL. 2020b. Lomakkeet väkivallan puheeksiottamiseen ja kirjaamiseen.

WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon-tueksi/vakivallan-ehkaisy/lomakkeet-vakivallan-puheeksi-ottamiseen-ja-kirjaamiseen> [viitattu 5.2.2021].

Tiilikallio, P. & Säles, E. (toim.) 2018. Täällä on lupa puhua väkivallasta. Käsi-kirja ikääntyneisiin kohdistuvan kaltoinkohtelun ja väkivallan vastaiseen työhön. Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry. Helsinki: Kopio Niini Oy.

WWW-dokumentti. Saatavilla: https://www.suvantory.fi/wp-content/uploads/2018/03/Juuri_k%C3%A4sikirja_2_painos_verkkoversio.pdf [viitattu 3.9.2020].

Tietoarkisto. s.a. Informointi henkilötietojen käsittelystä. WWW-dokumentti.

Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tutkittavien-informointi/> [viitattu 17.11.2020].

Traumaterapiakeskus. s.a. Psykykinen trauma. WWW-dokumentti. Saatavilla:

<https://www.traumaterapiakeskus.com/18> [viitattu 5.2.2021].

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. PS-kustannus. Bookwell Oy.

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS
Xamk, Sosiaaliala

1/2

06/01/2021

Opinnäytetyöntekijän / -tekijöiden nimi/nimet:	Linda Prättälä
Opinnäytetyöntekijän yhteystiedot: osoite, puhelinnumero, sähköposti (jos työllä useampi kuin yksi tekijä, yhden opiskelijan yhteystiedot riittävät):	
Korkeakoulu ja tutkinto, johon opinnäytetyö tehdään:	Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Sosionomi
Opinnäytetyön ohjaaja ja yhteystiedot (puhelinnumero/sähkö- posti):	Seija Nissinen
Opinnäytetyön nimi:	Ikäihmisten tietämys ja ajatuksia lähisuhdeväkivallasta sekä kuinka heidät huomioidaan lähisuhdeväkivaltapalveluiden tarvisjina
Työn tavoitteet ja tarkoitus:	Tarkoituksena kartoittaa ikäihmisten ajatuksia ja tietämystä lähisuhdeväkivallasta ja esimerkiksi siihen liittyvistä palveluista kyselylomakkeen avulla. Tavoitteena tuottaa tietoa työntekijöille ja palveluntuottajille siitä, millaista lähisuhdeväkivaltaa mahdollisesti ilmenee ikäihmisten keskuudessa ja millä tavoin he ovat tietoisia keinoista hakea apua jne. Tutkimus antaa myös tietoa siihen, onko tarvetta lisätä ikäihmisten huomioimista.
Tarvittavien tietojen / aineistojen kuvaus (Kuvaa tarkasti, mitä aineistoja tarvitaan ja mitä ajalta):	Aineisto tulee olemaan vastatut ja takaisin kerätyt kyselylomakkeet. Kyselylomakkeita jaetaan tietyissä Mikkelin Settlementin toimintaryhmissä ja vastaajiksi tulevat ryhmien sen hetkiset kävijät.
Työssä sovellettavat menetelmät:	Strukturoitu kyselylomake

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS
Xamk, Sosiaaliset

2/2

Aineiston hallinta (mikä aineisto käsitellään ja säilytetään, kuka/keitä aineistoa käsittelevät sekä aineiston suojaus ja hävittäminen):	Aineisto käsitellään Webropol-ohjelmalla. Aineistoa käsittelee vain opinnäytetyön tekijä. Opinnäytetyön tekijä kerää vastatut lomakkeet heti takaisin ja säilyttää niitä niin, ettei ulkopuolinen pääse niihin käsiksi. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.
Aikataulu:	Opinnäytetyö on aloitettu syyskuussa 2020. Opinnäytetyö on valmis maaliskuussa 2021.
Opinnäytetyön raportointi ja julkaiseminen:	Opinnäytetyö esitellään opinnäytetyöseminaarissa. Se on mahdollista myös julkaista thaseus-julkaisuarkistossa.

Tutkimusluvan myöntäjä täyttää.

 Tutkimuslupa myönnetään. Tutkimuslupaa ei myönnetä.

Perusteet kielteiselle päätökselle:	
--	--

Tutkimusluvan myöntäjän nimi ja päivämäärä: 11.1.2021	Elina Lehmusaho toiminnanjohtaja Mikaeli-ohjelma Oy
---	---

Opinnäytetyöntekijä sitoutuu noudattamaan hyvää tutkimuseettistä periaatetta lähtien aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja säilytysolosuhteisiin. Opinnäytetyöntekijä sitoutuu käsittelemään aineistoa luottamuksellisesti. Henkilöitä ei tule mainita loppuraportissa omilla nimillään, ja mahdolliset suorat lainaukset tulee lähde luvalla, josta luokitteleva ei voida välittömästi tunnistaa. Mikäli opinnäytetyössä käsitellään henkilökohtaisia tietoja, tulee tutkimuslupahakemuksen liitteenä olla EU:n yleisen tietosuojalainsäädännön 13 ja 14 artiklojen mukainen tietosuojailmoitus.

KYSELY

Kyselyssä on 13 kysymystä. Ensimmäiset kysymykset kysyvät taustatietoja sekä tietämystä ja ajatuksia liittyen lähisuhdeväkivaltaan. Loppupään kysymykset koskevat mahdollisia henkilökohtaisia kokemuksia lähisuhdeväkivallasta.

Pyydän sinua lukemaan jokaisen kysymyksen läpi. Osaan kysymyksistä voit vastata, vaikka sinulla ei olisi henkilökohtaista kokemusta. Jos et johonkin kohtaan halua vastata, löytyy useimmista kysymyksistä "En halua vastata" -tyyppinen vastausmahdollisuus.

1. Oletko

- Nainen
- Mies
- Muu / En halua sanoa

2.

- Ikäni on _____
- En halua kertoa

3. Mitä sinun mielestäsi on lähisuhdeväkivalta? Voit laatikkoon kirjoittaa ytimekkäästi omin sanoin ajatuksiasi.

4. Mikä näistä lähisuhdeväkivallan muodoista on sinulle ennestään tuttu eli tiedät mitä se tarkoittaa? Voit valita useamman vaihtoehdon

Tässä kysymyksessä ei kysytä, oletko kokenut lähisuhdeväkivaltaa. Kysymyksellä kartoitetaan tietämystä eri lähisuhdeväkivallan muodoista. Halutessasi voit lukea lähisuhdeväkivallan muodoista lomakkeen toiselta sivulta.

- Fyysinen väkivalta
- Henkinen väkivalta
- Seksuaalinen väkivalta
- Taloudellinen väkivalta
- Sosiaalinen väkivalta
- Uskonnollinen väkivalta
- Digitaalinen väkivalta
- Vaino
- Hoidon ja avun laiminlyönti
- Mikään ei ollut tuttu ennestään

5. Oletko tietoinen erilaisista tahoista, jotka tarjoavat apua erityisesti lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle?

Merkitse ne tahot, jotka sinulle tuttuja.

- Turvakodit (Mikkelissä ja muualla Suomessa)
- Kriisikeskus
- Mikkelin Viola ry
- Suvanto ry
- Raiskauskriisikeskus Tukinainen
- RIKU – Rikosuhripäivystys
- Nollalinja
- Naistenlinja
- Miessakit ry

6. Onko kukaan kysynyt sinulta aikaisemmin, oletko kokenut lähisuhdeväkivaltaa? Jos vastaat ”on kysynyt”, voit halutessasi kirjoittaa vastauksen perään viivan päälle, kuka on kysynyt. Esimerkiksi lääkäri, muu työntekijä tai ystävä. Tarkempia nimitietoja ei tarvitse laittaa.

Voit vastata, vaikka sinulla ei olisi kokemusta lähisuhdeväkivallasta. Kysymyksellä kartoitetaan sitä, onko sinulta ylipäätään kysytty asiasta ennen tätä kyselyä.

- On kysynyt _____
- Ei ole kysynyt
- Olisin toivonut, että olisi kysytty

Seuraavat kysymykset käsittelevät lähisuhdeväkivaltaa henkilökohtaisemmalla tasolla. Pyydän sinua lukemaan jokaisen kysymyksen ja vastausvaihtoehdon.

7. Oletko kokenut lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä? (viimeisen 5 vuoden aikana) Voit valita useamman vaihtoehdon. Valitse sen mukaan minkälaista lähisuhdeväkivaltaa olet kokenut.

- Fyysinen väkivalta
- Henkinen väkivalta
- Seksuaalinen väkivalta
- Taloudellinen väkivalta
- Sosiaalinen väkivalta
- Uskonnollinen väkivalta
- Digitaalinen väkivalta
- Vaino
- Hoidon ja avun laiminlyönti
- En halua kertoa
- En ole kokenut lähisuhdeväkivaltaa 5 viiden vuoden aikana

8. Jos olet kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen 5 vuoden aikana, oletko hakenut apua? Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon. Jos et ole kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen viiden vuoden aikana, tähän kysymykseen ei tarvitse vastata.

Olen hakenut apua, mistä?

En ole hakenut apua

Olen halunnut hakea apua mutta en ole tiennyt mistä hakea

Olen halunnut hakea apua mutta en ole uskaltanut

9. Jos olet hakenut apua lähisuhdeväkivaltakokemuksiisi, koitko, että siitä oli apua? Voit kirjoittaa vastauksen perään lyhyet perustelut. Jos et ole kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen viiden vuoden aikana, tähän kysymykseen ei tarvitse vastata.

Kyllä oli apua.

Ei ollut apua.

En osaa sanoa.

10. Jos et ole ottanut puheeksi lähisuhdeväkivaltakokemuksiasi, vaikka olisit halunnut, mikä on estänyt? Vastaa omin sanoin kirjoittamalla vastaus laatikkoon.

11. Onko läheisesi kokenut lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä? (viimeisen 5 vuoden aikana) Voit valita useamman vaihtoehdon. Valitse sen mukaan, minkälaista lähisuhdeväkivaltaa läheisesi on tietojesi mukaan kokenut.

- Fyysinen väkivalta
- Henkinen väkivalta
- Seksuaalinen väkivalta
- Taloudellinen väkivalta
- Sosiaalinen väkivalta
- Uskonnollinen väkivalta
- Digitaalinen väkivalta
- Vaino
- Hoidon ja avun laiminlyönti
- Läheiseni ei ole tietojeni mukaan kokenut lähisuhdeväkivaltaa viimeisen 5 vuoden aikana.

12. Jos läheisesi on kokenut lähisuhdeväkivaltaa vanhemmalla iällä, onko hän hakenut apua? Voit halutessasi vastata useamman vaihtoehdon. Jos et tiedä ketään, kukaan on kokenut lähisuhdeväkivaltaa, tähän kysymykseen ei tarvitse vastata.

- On hakenut apua, mistä?

- Ei ole hakenut apua
- On halunnut hakea apua mutta ei ole tiennyt mistä hakea
- On halunnut hakea apua mutta ei ole uskaltanut
- En osaa sanoa.

13. Haluatko kertoa vielä jotain liittyen lähisuhdeväkivaltaan?

Kiitos, että vastasit kyselyyn ja autoit tärkeässä aiheessa. Taittele lomakkeet kirjekuoreen ja sulje kuori huolellisesti.

Jos kyselyn jälkeen jokin asia jäi mietityttämään tai sinulla heräsi mieltä painavia tunteita, tai muutoin tarvitset apua lähisuhdeväkivaltaan, apua saa esimerkiksi soittamalla

Suvanto-linjalle 0800 06776

Mikkelin turvakodille 040 1294 799

KYSELY LÄHISUHDEVÄKIVALLASTA

SAATEKIRJE

Nimeni on Linda Prättälä, kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta. Tämä kyselylomake on osa opinnäytetyötäni. *Pyydän sinua lukemaan tämän saatekirjeen, se antaa sinulle tietoa kyselyyn vastaamisesta.*

Kyselyssä on kysymyksiä liittyen lähisuhdeväkivaltaan. Kysymyksillä selvitetään ikäihmisten tietämystä lähisuhdeväkivallasta ja ikäihmisten huomioimista palvelujärjestelmässä. Kyselyssä kysytään myös mahdollisia omia kokemuksia lähisuhdeväkivallasta. Voit kuitenkin vastata kyselyyn, vaikka sinulla ei olisi henkilökohtaista kokemusta lähisuhdeväkivallasta.

Jokainen vastaus antaa arvokasta tietoa tärkeästä aiheesta.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja sinua ei voida tunnistaa vastauksistasi. Annat suostumuksesi tutkimukseen osallistumisesta kyselyyn vastaamisella ja palauttamalla sen kirjekuoreessa.

Muista sulkea palautuskuori huolella. Voit missä tahansa vaiheessa jättää kyselyyn vastaamisen kesken.

Kiitän kyselyyn vastaamisesta ja tutkimukseeni osallistumisesta.

Seuraavalla sivulla ennen itse kyselyä on, yksinkertaistetusti vielä kerrottu eri lähisuhdeväkivallan muodoista. Voit käyttää näitä infolaatikoita apuna muutaman kysymyksen kohdalla.

Jos kyselyn jälkeen jokin asia jäi mietityttämään tai sinulla heräsi mieltä painavia tunteita, tai tarvitset apua lähisuhdeväkivaltaan, apua saa soittamalla esimerkiksi

*Suvanto linjalle 0800 06776
Mikkelin turvakodille 040 1294 799*

ERI LÄHISUHDEVÄKIVALLAN MUOTOJA

Fyysinen väkivalta

esim. tönimistä, lyömistä, potkimista, tukistamista, raapimista, ravistelua, ampumatai teräaseen käyttö

Henkinen väkivalta

esim. alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointia, tavaroiden hajoittaminen, itsemurhalla uhkaaminen

Seksuaalinen väkivalta

esim. raiskaus, raiskauksen yritys, seksuaalisiin tekoihin painostaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen

Taloudellinen väkivalta

esim. rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen

Kulttuurinen & uskonnollinen väkivalta

esim. uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, väkivallan käyttö uskontoon viittaamalla = kunniaväkivalta

Sosiaalinen väkivalta

esim. vapaan liikkumisen kontrollointia, yhteydenpidon rajoittamista tuttaviiin, toisen vahtiminen

Hoidon ja avun laiminlyöntiä

tapahtuu niissä tilanteissa, kun et saa kumppaniltasi tai läheiseltäsi apua tai hoitoa kun sitä tarvitset. Kaltoinkohtelua voi tapahtua esim. väärin annetuilla lääkkeillä, päihteillä

Vaino

on ei-toivottuja yhteydenottoja, sinun seuraamista, tarkkailua tai uhkaamista.

Digitaalinen väkivalta

esim. jatkuvasti oltava tavoitettavissa muuten toinen suuttuu, puhelimen salaa läpikäyminen, negatiiviset ja uhkaavat viestit, paikannuslaitteiden käyttö, salasanojen luovuttamiseen painostaminen